

Handschrift 7A. Arkeologen Gustaf Hallströms arkiv

Ur Volym D1:19, Dagbok 1942, 26/3-5/4
(Resan 1942 Finnmarks och Troms fylken i Nordnorge)

Forskningsarkivet, Umeå universitetsbibliotek
(<http://www.foark.umu.se>)

G. Hallström
Ragvaldsgatan 21
Stockholm

1942

I

26 mars, Torsdag.

Avfärd fr. centralen 2.³⁴ Vackert och solskensväder. Tredje tödagen detta år. - Astrid följde o vi hade en trevlig lunch på j.v. restaurangen, dit först Manker, sedan St. Tidn. representant red. Valentin (?) med fotograf sökte sig. Även Gunnar dök upp ett par sekunder, men måste genast gå. Han hade sökt oss därute - På perongen dök sen Staffan upp. Avsked - puss - puss o så iväg.

Det var en förskräcklig övervikt (35:- kr.) men så var det också en packning hela dagen. - skönt att få sjunka ner i dynorna o slöa till - det har varit ett jäkt i det sista-trots att jag stannat över nära endag. jag är faktiskt trött - o sömnig. En del förargelser ororar mig onekligen. Att inte ha kommit med allting till korrekturet till Norrlandsboken etc, vidare försäkringen till Thule som gick i stöpet i förgår (premie 469;-kr. för 3 mån^s försäkr. å 20.000). Nå - man blir ju gammal o skröplig tydligen o inte fullt så gott liv som förr. Men nu ska jag tjäna in de där pengarna. - Men det har varit en trevlig tid hemma trots allt jäktet. Lugnt o harmoniskt. - Jag höll på att glömma Gunnars kamera hos Beckemans - men skickade i sista hand Stadsbudet jag hade från Maria dit, (Beckeman fick inte betalt därigenom. Rest.) Ensam i kupèn länge- läser o slöar o jäspar i ett. Reaktionen vagn - fin sömn. Löjtnanten tänkte sova i 11. kl. vagnen o hade stoppat in sig i sin sovsäck, men fick senare på kommer. Så småningom kommer in en ung löjtnant, klämmig karl. Middag på tåget vid 1/2 6-tiden. Tåget fullt av militärer mest. - Supè Ånge (smörgåsar). Gick över i min III kl. kupè, där vi blevo 2. Behaglig vagn - fin sömn. Löjtnanten tänkte sova i II. kl. vagnen o hade stoppat in sig i sin sovsäck, men fick senare på natten sovplats.

27.3 fredag.

Låg länge. Steg upp först nära Älvsbyn. Fint solskensväder. Ack gamla kära Norbotten med dina åsar o myrar o bländande snö. Ej så värst mycket av det senare, bara ett par fot- högst. Boden 10¹³. Frukost. Jag finner min löjtnant vid bordet - slår mej ner hos honom. Trevlig pojke- löjtn. Fransson fr. Örebro (I. 3.) fjällbiten - söka sig ensam fr. sitt reg. hit upp (Kiruna). Jag gav honom besked om Borg. Mesch som han kände flyktigt. -Telefon med Waltari - som redan visste min ankomst. Mötte slut. office. kapt. Svanberg o tackade för hjälpen i fjol. Avfärd 11⁰⁵ till Haparanda. Trevligt med resturangvagn den sträckan.Lunch efter Vitvattnet, där jag hastigt sprang av o sökte gamle stinsen Albrektsson, nu pensionerad och - omgift. - Karungi - Haparanda egendomligt vara här igen - känns hemtamt. Waltari mötte o efter en stund även kammarskriv. Josefsson. Stämde inte med den senare 9¹⁵. Hade samtal med Waltari om praktiska ting - hörde om konsentration.

Vi beslöto att H. Waara inte behövde fara hit i morgon utan möta i Pajala, Waltari telefonerade detta o andra order. Han hade hängt in sin gamla päls o de av mig beställda knäsydden o skinnskorna i rumsgarderoben. De köptes nu för 129: kr.

Gamla tjocka gumman på hotellet hälsade som om jag nyss farit därifrån. Sedan gingo vi på stan - först hem till honom - han bjöd på kaffe. Träffade hans döttrar, hustru o en av sönerna - pratade om ditt o datt. Han hade sina o sönernas utmärkelsetecken på en sköld på väggen. Där saknade jag Sv. krig.medalj. Den bör han få. Han föreslog Finskländskommitens plakett till 2 Hap. bor- Lovade skriva om motivering.

Jag bröt upp (kl. 7) tänkte gå på bio - men hade för mycket att göra. Gick in på Stadt o telef. efter Josefsson o beställde middag. Tog resans sista sup. J. kom - jag bjöd på en lätt grogg o vi fingo språka en del allmänating. Så gingo vi hemmåt - o han fick tillfälle tala om

vad Petter ringt om idag på morgonen o som vi ej fått tillf. att tidigare tala om. Nämligen ett förslag till D^f Hall att assistenten skulle insättas i sjukbehandlingen o taga vård om fallen. Sedan jag lämnat honom o kvarstanna en tid - under förutsättn. att D^f Hall ansåg det lämpligt. Detta diskuterades, Svar: skall övervägas, men det beror på dels pappren, dels ekonomien. - Sedan J. gått gick ja igenom en del packning - sorterde ut papper. etc. o skrev en hel del. till ca. kl.1.

28.3. lördag

Vaken ga. tidigt. Telefonbeställning till Sthlm (Tällgren) kl. 8¹⁵. ingen sprit - ingen rök !”Ja men jag super inte på såna resor - har bara med en plunta som medicin”. Häll ut smörjan. Det är bästa användningen”. - Gamla fanatiker. Men jag lovade.

Kl.1/2 9 hade jag beställt samtal med Rick. Bohlin i Karesuando. Svårt att få logi - Gästis finns intelängre - fullt med militär. Men han bjöd oss välkomna till pr. gården Måndag kväll. Tisd. skulle han ha andra. gäster. Renar blev också svårt - men han skulle fortsätta sina underhandlingar. -

Frukost. Gick till banken. Var tydligen känd - för ingen svårighet få ut checken (400 kr.) Kamrern lovade höra efter om pengar. - Gick så till tullförv. Ström - där Waltari väntade eft. överenskommelse. Jag fick en del nyheter ang. gen. fältm. Liszt's resa härigenom med eget tåg (rest. vagn, salongsvagn etc.) och hela sin stab - han kom från Norge (Narvik ?) o stannade i Finland bara ett par dar. Vidare sedan till Stockholm.(? Jag undrar). Mycket ”varor” gå

Ström ger den glada nyheten at han ställer tullens bil förfog. Jag fattade från Muoddoslompolo - där bussarna sluta.

var dag för tysk räkning genom Sverige.

Så gingo W. o jag över bron till finska tullhuset där jag var igenkänd. Saker ordnades ganska fort. Öv. uppsyn. mannen Rourivaara (? tidigare Rosvall) ringde upp fö. stadspolisen, som redan var informerad. Börsfrågan visade sig vara en tullangelägenhet o vållade en stunds diskutiön som dock endast rörde den formella sidan. Den ordnades. Om tullmannen i finska Karesuando visade sig tveksam ska han ringa hit.

Så gingo vi till kamren Heikkeinen - där dock endast frun hemma. Sutto där o pratade en timme c:a o lämnade några fotos från i fjol av ” Lalla” o hörde en massa om hans o de andra två brödernas öden och äventyr. Stackars lilla mamma med alla 3 pojkarna i fält o alla på den nu svåraste fronten

Hon ville bjuda på kaffe, men jag avböjde - har för mycket att göra bl.a. o vill inte förtära något här för det andra.

En sista visit i tullen o så tillbaka till Haparanda. Ett kort besök hos Ström igen, där jag strax finner att hans mening är att bilen skall ta mej helt från Pajala. Vivat! Jag vinner ju en hel dag! En tullare Bertil Pettersson i Pajala ska föra bilen - en pålitlig karl. - I ytterrummet avsked av de 2 kammarskrivarna, av vilka Jsefsson kommer med ett paket kaffe som present. Han tyckte det var för litet med det halva kilo jag hade med. Verkligen hyggligt - och han har ändå familj. - Skiljdes från W. på en stund.

Så till banken för att få no.pengar - jag härvisades till Stadt o källarmästaren, som skulle ha 80 no.kronor - men träffade honom icke. Gjorde en del uppköp (sardiner m.m.) o så ”hem” o packade. W. kom - Jag köpte fi.mark(3000 :-)) o så ordnade vi inköpen av päls m.m.Sedan

farväl av honom- sedan han skickat efter en Seisskikare som jag fick låna - ^{x)} Vi blevo bröder. Han gick. Josefsson ringde med bud från "Petter" att frågan om läkareassistenten helt lades i doktor Halls händer - men att pengafrågan skulle ordnas. Ringde upp Ström o hälsade från Tengroth, som jag glömt

^{x)} Han tog med sig f.v.b. till sthlm, dit han reser i morgon bitti, en del grejer (min lilla militärpäls, ett par lågskor, böcker, papper etc,) o fick order att avlägga rapport hos Astrid.

oh intermezzo på tåget med en ung beväring som ville röka -

Bagaget klarades. Övervikt 10:-kr , till Pajala(alltså j.v.+ buss). Så lunch under brevskrivning till Astrid.

Adjö vackra stad - jag ser ut över planteringen där förr Flemmings lilla barack stod, som nu skänkts till överste Willams o av honom sattes upp halvannan mil från Rouvaniemi. Waltari hade tidigare fått löfte på den - men det visste inte Flemming.

Tåget fullt av militär o skolbarn - påsklovet börjar i dag. I Karungi la jag Astrids brev på lådan. - I Övertorneå hade jag knappt kommit ur tåget förrän jag hälsades av en glad röst - jag trodde först det var Waara men det var Sakari, som jag för tillf. glömt men igår bett Josefsson underätta. Han hade sin unga fru med o vi gingo uppför backen för att få en bit mat i mig på det nya hotellet som verkligen såg trevligt ut. Han ville nödvändigt bjuda o vek inte från detta. Hur katten ska jag kunna gengälda alla dessa hyggliga människor? Det var trevligt att träffa Sakari o vi fingo en god pratstund,

Avasaksa stad som i ett dis i solnedgången.

endast avbruten av tel-bud från rektor Svensson vid folkhögskolan, som jag bett fru Sakari varsko. -

Sakari hade redan före tågets ankomst vikit en plats åt mig i bussen - utmärkt - för där blev som en silltunna sedan. Vid avskedet presenterade han mig för en pastor Widmark (stiftsadjunkt) som såg trevlig ut. Efter en stunds färd föste han undan en ung trevlig skolgrabb vid min sida o vi fingo gott sällskap i åtskilliga timmar. Han var en språksam o gladlynt karl (Skelleftebo) o berättade en del goda saker. T-ex. angående barnrikedomen här i trakten (En person, tillfrågad därom, svarar: Ja de flesta ha 10-12, men flera ha riktigt många). Vi talde mest om gemensamma bekanta (Norlander, Ahnlund, Bengtfors, o annat prästerskap etc.)

Det blev lite långt att köra de 12 milen. Men publiken var trevlig - pastorns närvaro höll nog en viss sordin på dem - I Jarhois kom in en fin klädd karl, ny skinnjacka, kort i livet, fin vit finsk pälsmössa, nya handskar. Pastorn sade något om Waara o jag vände mig om - jo visst jag kände igen ansiktet från passet. Han kom fram o hälsade på mitt tillrop.

Det lättar något då o då vid de täta anhalterna - bussen stannar ofta inte riktigt, men en å annan fumlar ut som på en slump i snön.- Så äntligen framme strax före kl. 12. Stora bagaget lämnas i magasinet o vi tar små sakerna till Margith pensionat. I mörkret kommer en uniformsklädd karl i o hälsar. Det är Pettersson. En fast o präktig handtryckning.

Så bekanta vi oss (Waara o jag) - jag säger att jag kommer att kalla honom du o han tycks ta det reciprokt, men jag säger: du får säga farbror. Han verkar snäll o hygglig o vi tala lite om resan o dess vetenskapl. ändamål o lite praktiska ting . Så kojning .

Palmsöndag. 29.3.

Det började blåsa i natt o blev storm med en del yrsnö. Kaffe på säng. Tog det lugnt o låg till ½ 10. Frukost (stekt fläsk o potatis med bröd smör o ost före) + kaffe. Bilen kom, två tullare (Pettersson o Sven Granberg) Det är för återfärden- inte bra att vara ensam på vägen om snöhinder, på återvägen. Det blev ett stuvande - det mesta på taket. Klara kl ½ 12 o körde omedelbart. Nya bron o så norrut. Såg bombhål efter ryssbesöket 1940. Talade först om trakten o lättare saker - men så småningom om kommunism på båda sidor älven etc. Passerade Korpelaprofetens stuga i Siikavaara. Siikavaara sitter på dårhus (vårdhem ?). Korela är tillbaka i Finland. (Se vidare mitt brev till "Petter" - angående kommunism etc.)

Vägen fin - men inte en bil mer än en gång (i Saivomuotka) o en buss tidgare, båda stillastående. Landet först det vanliga flata skogslandet med öppna myrar o vyer åt sidorna - älven (Muonio) långa sträckor med åsar på finska sidan --Efter 10 - 11 mil Muoddoslompolo höga by backe med sin kyrka - landskapet blir mera ondulerat Lappmarksgränsen-Saivomunotka

Här vill jag stanna för att höra efter min gamla kompis Willjam *Männeri*. Vi stannar utanför brodern Lars M. (handelsman) o gå in. Det är söndag i dag o fullt i stugan. Lars sitter vid fönstret - en grann karl o en spädare karl halvliggare i en gungstol framför. Lars står upp o hälsar- jo man visste vem jag var. - Nej Viljam är i Kiruna sedan ett 10 tal år o gift. " Ja - han har visst skiljt nu ". Två barn. - Ja inget att göra alltså -efter några avskedsord - tänker jag gå. Men så ser jag på karln i gungstolen o frågar i förbigående. " Är det en tredje bror? " Karl far upp o står rak. " Nej, jag är Alfred o jag var med doktorn till Bosekop." Tablå o hjärtlig hälsning. Tyckte jag inte att hans ansikte var bekant: Jag hade inte varit säker på om det var i den här byn han bodde o kom inte ihåg tillnamnet (Tjärnström) därför hade jag icke frågat. Jo- han kom hem ordentligt den gången o hade inte farit illa, (lika litet som Viliam, sa Lars). Nå - jag kunde inte stanna längre -utan vi gingo. Efter en stund kom Alfred efter o språkade genom bildörren. - Så iväg. Pettersson hade telefonerat till Paittasjärvi angående mat o dit körde vi nu (ett par mil). En lång o rätt stor sjö. En ensam liten stuga (såg en annan mitt över vägen!), men nybygd o prydlig. Centralvärme, dekorerade väggar, landskap o andra konstverk direkt i boeringen av en västgötamålare i Vittangi vid namn Jonsson. Hötorgskonst - men gjorde sig inte illa i den här trakten. Var otvivelaktigt rörande. Värden (Eriksson) o hans fru hade varit i Kanada (Alberta) en del år - men utan någon framgång. Men nu skötte de sig bra. En underbar middag (Bif a la Lindström på renkött), fil och hjotron sylt. Vad kan en dödlig mer begära. Ost o smör o bröd först - mjölk o blåbärsdricka. 2 kr: per man. Jag bjöd förstås.

Så iväg igen - det började att bli litet drivor på vägen, som nu inte heller var bra utruskad - ibland inte alls, varför mera spänning. Så öppnar sig i bland vyer framåt över fjällranden - de låga låga behagliga Karesuando fjällen (tidigare på finska sidan flera fjäll (*Ounas tunturi* - trol. över Pallas tunturi). *Och* till sist kommer Karesuando fjället (---- vaara) med sina bångjorda björkfestonerer ungefär som vid Tana älv. Och där efter öppnas sig den väldige Karesuando högslätten -5 -6 mil - som en stor flattallrik med den spestornförsedda kyrkan på en kulle i mitten o de mörka husen omkring. Solen sticker i ögonen - står lågt o färgar väster himmelen i glada färger. - Sista kilometern blev besvärlig. Vi fingo skotta fri bilen ideligen - ända in i byn.

Vi köra upp för backen förbi Grapes - gamla nomadskole kåtorna (äntligen lagda på hyllan) - Viktoriahemmet (ålderdomshem för lappar + sjukstuga), Lidströms gård högst på kullen,länsmans gården, tullaren Sven Hedman. Där stanna vi o gå in - en stillsam trevlig karl.

Nej han vet inget om renar, men har fått telefonbud från Josefsson att stå till tjänst. Jag ringer upp prästgården - yngsta dottern svarar - jo vi äro väntade. Sakari hade ringt i går som jag bad honom. Jag tala om att vi ätit middag - men vi bjudas på tè. Förälderna äro på ålderdomshemmet liksom varje söndag. Vi köra till pr. gården, som är stor o sprit ny (i höstas). Flickan tar emot vi bära in vår stora packning o installeras i ett rum en tr. upp. Verkligt förstklassigt hus med alla bekvämligheter, byggt av folk från Vittangi? Ritningar från Luleå. Gott o bra tè - snäll o rar flicka - kommen i höstas från skolan i Upsala De andra systrarna borta, brodern hemma på permission ur beredskapen.

Så småningom komma föräldrarna - o vi återknyta en gammal bekanskap. Frun kom igår från Stockholm o hade sett mig på Tåget, men var inte säker om det var jag förrän hon kom hit o hörde jag skulle komma.- Vi sutto o språkade till omkr kl. 10, sedan skrivning o läsning t kl. 12. Underbart vackert månsken ute. Så blev det kojning. Jag hade ett allvarligare samtal "om arbetet" med Hilding W. , som jag finner är både pigg o bra på alla sätt.

- Här finnas 2 finska fadderbarn en flicka (Birgo) 4år, en pojke på 2 år. kelgrisar men rara.

x) Det var annat det år 1926

30. 3.måndag.

Tog det lugnt på morgonen. något väl varmt under natten - hade försökt öppna ett fönster vid 4 tiden -men lyckades inte.hittade sedan en ventil så det blev luft x) - Frukost var utsänd till 9 - men hon blev 10. Kraftig frukost.Sedan hastig march till Hedman där vi - stämt möte för att ordna skjuts m m i byn. De 2 Pajala tullarna voro ute i byn - men Hedman väntade. Han hade hört sig för om skjust men det lät icke lovande. Gingo till posten som var stängt, men det gik ju ändå sedan jag varit inne o hälsat fröken Lidström o tackat för sist o språkade om gamla dagar. Bara ett par av systrarna kvar här o en av bröderna. Gamla fröken L.(86 år) också i livet, men min gamle vän L. död liktsom hustrun. Men huset var mig likt. Gorde upp med frök. L. (som sköter tel.cent.) att ringa till finska Kuttainen om jag misslyckas här, vilket synes troligt. Sakari Pekka min gamla Skjutsbonde sedan 1926, i finska Karesuando är 75 år o för gammal. Hans son är i kriget o en annan man i den byn (Emil) hade ringt igår till Bohlin o sagt återbud.

Vi gingo sen i det strålande vädret till Emil Grapes gård längst söder ut i byn Med honom hade Hedman haft samtal i dag tidgt o han hade icke definitivt sagt nej, men lät inte villig. det är så sällan man kör hela den vägen- o gamla Emil hade aldrig gjort det (vilket väl betyder på många år). - När vi kommo till den lilla prydliga gården - Stötte vi ihop med gubben Emil (69 år) o sonen Ragnar (21 år) utanför. De sågo trevliga o gladlynta ut varför var lätt att öppna underhandlingar. De gingo hit o dit en lång stund - till sist gingo vi in. Hans största skäl emot är att hans renar äro så tröga o kunde inte orka den långa vägen(jag sade 6 mil men såg sedan att det är visst drygt 7- 7-5 mil). Inne var ett snyggt kök o do kammare o do gumma. Underhandlingarna fortsatte - o nådde så långt att gubben tyckte det var synd om pengarna inte stannade i landet.Ragnar var synbarligt pigg att fara. Gumman bjöd nu på kaffe (ärtskaffe - inte alls dumt) + fin tjock grädde o vetebullar. Jag fick höra att 3 döttrar voro gifta i Sthlm, varför jag erbjöd mig att fotografera de gamla o uppsöka döttrarna - med kopior.Allt samtal mycket glatt o livligt o trevligt. När vi kommo ut ur lillkammaren och in till gubben, igen så tog saken inte många minuter.Han begärde 80:-kr. för 4 renar o 4 dagar. Efter ett

Jag köper ett par nya härnskor av Grape för 14:-kr.

par sekunders tvekan (för syns skull) slog vi i hand på saken. Hämtning i morgon kl. 8 prästgården. Så fotografering på bron - varpå vi gingo tillbaka. Meddelade frök. Lidström (träffade samtidigt 86-åringen) o gingo in till Hedmans igen en stund. Det visar sig att han som 10-åring bott på Furusund (1911-3), dit hans far förflyttats från Luleå (?). Han mindes mycket bra en massa detaljer om folk o hus etc. Sen kom familjen till Luleå, där H. själv tjänstgjort till en början o även gift sig. Hit kom han för ett 10-tal år sen (6 år?). - Vi gingo nu över till finska sidan med Hedman o besökte polisen, en ung tillmötesgående karl. Undersökning av bagaget vid förbifärden i morgon icke behövlig o börsen bara viftade han bort. Återresan för Hilding också klarad etc. Tullarna finns inte här nu - de 2 som funnits ha blivit inkallade. Hedman garanterade min packning- men det tyckte polisen inte var nödvändigt heller. Inresan för i morgon infördes i passen- stämpel fanns inte.

- Härifrån gingo vi upp på nya vägen som följdes fram till fiskhandlaren. Ganska översnöad väg nu- trafikstopp längre upp sedan ett par dar. Arbetet pågår med reg. krigsfångar, som äro riktigt duktiga i allm. Bara några sjuka - ha skickats ner efter älven. Ytterst få rymningsförsök- fångarna tyckas ha bättre här. Nu bara något mindre antal i de nyuppförda barackerna (4.5) här i byn - den stora mängden är längre uppåt - från 3 mil o längre bort. Nyligen (2-3 dar sen) var handelsman Beck från *Skibotu* här uppe. Man får upp torsk o annan fisk (torsk 70-80 öre, kilo, hälleflundra 3:-kg.) Stora partier (tusentals kilo) gå till Kiruna, där torsken står i 2,50 o hälleflundra i 6:-

Hos fiskhandlaren ingenting kvar - vilket var tråkigt för jag hade gärna velat överlämna ett proviant bidrag till det prästerliga köket. - Vår mark.granne är Sakkaran Pekka, som vi naturligtvis besöker. Men träffar bara käringen hemma - Pekka är i vedskog. "Nå vad ska bli nu med den gamla Pekka?" -- Vi säger att vi kommer igen i morgonbitti - o försvinner fort för käringen var anskrämlig. Men kåken var av gamal forntida slaget *) som gladdde mitt hjärta. - underliga sandbildningar på den här stranden - lös (flyg)sand, som ändra form ständigt. Nu. i *Luna "Sopki"*, från vilka den fina sanden yr

*) med öppen spis av flissten

Nya lappskor (överdragsskor) hos handlaren för 12:- kr.

över den rena snön. - eget är att här på fi. sidan är att så relativt mycket tall, medan ingen enda syns på den svenska sidan. Misskötsel där, på fi. sidan förbud. (Av Bohlin hörde jag sedan att tallen börjar komma igen även i Svenska Karesuando o att den nu är skyddad.) I allm. är de sv. markerna allmänning o där gäller att komma före grannen (Hedman). - Över isen tillbaka - skiljas från H. = gå till handelsboden, där makaroner, salt, tändstickor m.m. inköpas. Snett emot boden ligga gamla gästgiv.gården (Tuoroma`s) där jag bodde 1925. Jag fotograferade samma bodar som då (eller 1926). Likaså bycentrum från en höjd. - Därpå till pr.gården, dit vi komma efter bara ett par timmars bortovaro, o där vi väcker berättigad förvåning att ha lyckats så bra. -

Frun bakar pepparkakor som avsmakas tillsammans med de 2 Viborgsbarnen. Vi gör om packningen av bagaget o 3 burkar makrill att överlämnas åt prästfrun. Kaffe inmundigas med god smak. Snack - sedan skrivning o ordnande av papper. Besök av de 2 Pajala tullarna som nu ska fara. Vägen har plogats o är fin. Ett hjärtlig. avsked. Jag försökte förgäves få bjuda på middag i Paittasjärvi - lika förgäves i Pajala. (Då jag igår i bilen frågade om de hade några

utgifter för min skull svarades "Tvärtom". de fara som på tjänsteresa.)de skulle nu köra ner med en gång. Prima folk - mot mig i alla fall.

Middagen kom omedelbart efter tel. samtal med Astrid kl.6 (var beställt till 5 men hon ute.) Beställde nytt samtal till 8 i morgon bitti. Middag var lappkok - härligt med potatis. - Tydligt är viss jalousi mellan makarna rörande finnbarerna. K: o herden har skött dem i en månad nu under fruns frånvaro i söderns länder- o flickan hylla sig obetingat till honom- pojken tar hon hand om. -

Så brevskrivning till Astrid o Petter samt korrekturläsning (i resans 11te timme) av det lilla kiviksmanuskript (nordins), som jag måste svänga om. Skriver till Bertilsson om saken. Voro helt hastigt hos Hedmans för att tala om Länsman Dahl.

Kaffe o kaffesnack i flera timmar. Frun avlevererar vid sitt andra bord en förklaring om min trevlighet etc etc så att jag måste stå upp o buga. Det av Hedman omnämnda sjöslaget i nordhavet hördes idag av i 10-radion. -

Så blev det dagboken - o annan skrivning i oändlighet. Hilding går till kojs. Jag färdig 1¹⁵ o är rätt trött. Ute är månsken o fint väder.

Callberg o Bagge äro i antågande - troligen nästa vecka. Besiktning av Nomadskolan

31.3 tisdag

Vaknar vid 4-tiden. Vilken fin morgonhimmel i nordöst - rosenfärgade moln bådar solen över kyrkan - somnar igen o vaknar först en kvart före 7. Hastig klädsel - frukost 1/2 8- varm välling o resten av lappkoket + kaffe, Så komma renarna med Emil o Ragnar. Lastning. Tel. med Astrid 1/2 9 just som vi stodo färdiga att köra. Bara några hälsningsord o så ett hjärtl. farväl av värdfolket. Jag överlämnar en tia till tobak eller annat på Viktoria hemmet. Så i väg. K:oh. o en yngre officer fotograferar karavanen - en hel del mannar ha också samlats, så vi bli vederbörligen hedrade. Vädret är strålande, c:a 8° kallt o nästan lugnt. Klar blå himmel. Vi köra 8⁴⁵ i hopsatt rajd över isen, där Hedman väntar för att meddela om bröderna I., som passerar här den 10.2.

Körde upp om Sakkaran Pekka, där stod gumman fortfarande ensam hemma. Pekka är morgonpig. Fem kraftiga renar stå hos grannen med stora lass av björkstammar. Ragnar (som redan) hört sig för om vägen o så bär det av upp efter myrarna. Vilken dag - vilken lysande snö! Bakom oss har vi ännu Karesuando kyrka med byn o prästgården följa i den långa myren, förlängning, älven syns inte -- men så böjer vägen sin mellan kullarna o vi äro i ödemarken. Vilket under att få färdas efter renarna igen.

Här är det verkliga björklandet fastän här o var i början tallar spridda. Men ju högre vi stiga - det går så omänsligt stilla - ju mer försvinner tallarna. Myrarna smalnar o svänga in mellan låga eller höga grusåsar. Eller de vidgas till sundsjöliknade områden med fri horisont mellan lågfjäll. - Kort väg Vi. tveka en stund om vilken väg är den rätta - men följa av arvsyndens vana den vänstra, som blev rätt. Syndens lön, det är att märka att pojken aldrig kört den här vägen. Så det blir till att vara försiktig - särskilt efter Syväjärvi. I dag har dock en rajd - kört före om till den byn. Men spåret delar sig då o då av vedhämtares spår. - Efter en stund möta vi dock en stor rajd - Kautokeino-lapp från själva gränsen (alltså söder om Tanalito). - Sju renar med slädar alla lastade med renhorn. (Dessa säljas - helst i Sverige - 15 mrk kilot). Det var 6 lass horn troligen minst 50 kilo varje lass. Det blev en stunds snack så vi få veta om vägen vidare. Hans renar voro ivriga o bråkiga - jag tog ett par bilder. Tyvärr fick jag inte förrän senare höra att han var från Kautokeino - han var pälsklädd och i en blå mössa som

slöt om hela huvudkalotten. Vidare - vidare. Så småningom komma vi högt på de breda åsarna - med myrarna nedanför o sikta släta låga kalfjäll runt horisonten. Harspår, ekorrspår, ripspår, rävspår, allt i riklig mängd, men inga djur synliga. Det friskar i - en snål vind snett emot som sliter allt hårdare - halsdukar måste upp o skydda kinder o näsa. Den senare känns en smula löst påsatt o måste gnuggas flera gånger. Vantarna måste fram - flera skinnhansknarna ej tillräckliga. Pälsen sätter jag på. Kroppen fryser inte o inte fötterna tack vare Grapes skinn skor (trots det dåliga skohö som bestod. kyrkoherden gav mig inget, men det tog jag i säcken). - Möte med en ensam lappkvinna i rissla efter en vacker ljus ren. Hon var från bortre gården i Syväjärvi (fam. Jatko) en stunds snack med "Kreta" Jatko. Så långa långa breda myrar, som inneslutas av tämligen höga, allt högre sakta stigande åsar, man anarar en sjöbildning ifjärran, där ett högre böljande fjäll stänger dalen. Möte igen med en lapprajd, kort denna gång, bara 2 men mycket vackra, helt vita renar. Efter en stund halt. Pojkarna ha fått syn på en kropp omkr, 100 m. tv. om spåret o vill undersöka. De tjudra renarna o hoppa dit - men varg - nej men räv och Hilding lyfter en liten vacker rödräv i svansen. Inga skottsår- troligen död av gift. Han kommer närmare o blir fotograferad, sen läggs djuret tillbaka för att hittas av jägaren. Vi k. fram någr. karameller - kl. är omkr, ½ 1. Efter några hundra meter en större sjö o på andra sidan höställningar (Súova-t) o inhägnades för höslätter. Där syns efter en stund breda gator som efter en ren hjord både upp o ner i slutningen på sidan om några mörka paralella stänger, Jaså - man kör ut gödsel - gården ligger tydligen helt nära. Vi svängo om udden o ha gården framför oss - båda gårdarna, några karlar hålla till vid dyngsladan vid änden av den lilla ladugården - en hund skäller - 6 - 7 renar äro förspända för sina slädar att föra gödseln vidare - en pojke bygger bit för bit där av med en yxa ur den stora högen. - En stunds palaver - o så rasta vi o sela av renarna, som få var sin renlavsklump ur gårdens förråd.

Men jag känna inte igen mig. Omöjligt. Var är den låga förfalla bostaden o den ännu lägre långa ladugården med sin brunnsstäng? Ändå tycks husen inte se så värst unga ut. vi gå emellertid in. Idel ungt folk - 3-4 flickor o ett par pojkar - som så småningom samlas. Vi tala om att köra vidare till Galanita - Ragnar föreslår själv - även om vi kommer sent. Men jag räknar ut att eftersom det tagit 4 1/2 timme hit utan rast, o till Galanita är dubbelt så långt så bör det ta 9 timmar plus rast alltså framkomst vid 1-2 tiden på natten om allt går väl o vi finna vägen. Det är visserlligen fullmåne - men det var 2 gånger idag tillbud till snö. Vidare, kommer den första lappen vi mötte tillbaka sist i kväll för att fara vidare i morgon. Så jag föreslår nattkvartèr här o tidigt uppbrott i morgon. Men pojken får själv avgöra. Han talar om att fara till en lappkåta halvvägs till Galantio - men saken faller på svårigheten att finna den - den ligger ett stycke på sidan om spåret o beskrivningen på platsen - trots att bra karta är framme - är minst sagt obestämd. Det blir alltså vila här. - Jag fotograferar litet o ser spår - (delar) av äldre hus (pörte etc.) o frågar när jag kommer in. Jo - det är delar av den gamla gården. Bostaden här bygdes för ca 10 år sen liksom ladugården o en del av de äldre husen användes. De gamla äro döda (gubben sedan 13 år, gumman sedan 9). Då jag börjar tala om mitt besök för 16 år sen, minns de äldre systrarna (bra) - likaså den äldre av pojkarna (svagt).

När så den äldsta av bröderna - en närmare 50 år, man kommer hem från vedskog med bössa. Skarpt skogsansikte. Sörpler först efter landts sed sitt kaffe, som kvinnfolken ha i ständig bredskap o är sedan färdig för palaver. Jo -han minns mig mycket väl o han beskriver den gamla gården till min uppbyggelse o så jag känner igen den. - Där på går talet i andra, riktningar. Råven vi sett var hans, d. v. s. han visste inte av den, men hade lagt ut gift. Tillvägagångssättet beskrives i detalj, I en liten skål med snö (eller vatten) stöpes talg (eller ett stycke av ett stearinljusen, man rör med en liten till - skuren pinne (kaliber c:a 6 m / m)

till talgen stelnar i en liten klump omkring pinnen. Denna, som fuktats ideligen, dras nu ut ur klumpen, som alltså blir ett slags patron. I hålet stoppas nu giftet (stryknin, fås på apoteket i Muonio) en papperstuss lägger för o sen mer talg (under hela denna sista procedur har man en halsduk för mun o näsa för att inte andas in giftstoff). Denna färdiga Patron lindas nu om med något kött, om man har, o bestykas med anis (l . anisolja) och läggs på en tuva eller så - något anis kan också droppas ut från åtelen för att leda dit .*) Djuret kommer o biter över åtelen - varvid talgen går sönder. Döden följer ibland mycket snart, ibland långsammare. I st. f. denna patron finnes enl, Ragnar färdiga små glaspatroner som tas som de äro o stoppas in i åtelen

Fornfynd inga kända - ej heller offerplats. Däremot här o var fångstgropar, ibland i par. Fynd av släde (slädbotten l. mede), Se bak i boken. I Kautokenio finns hotell (visar på ett vykort). Troligen kan man få rum där, för bara 8 tryckas få platsen. Dahl o Harr tjänstgöra fortfarande.

*)Åtelen läggs inte ut nära skidspåret utan föras ut med en käpp så långt som möjl. på sidan om.

Vi börja nu ta kammaren i besittning - kall - men rel. snygg - en väldig fyr sprider snart en hetsande värme. Jag skriver sedan ett par timmar de 2 sista dagarnas dagbok. En lapp från granngården (här i gården räknar man sig icke som lapp - trol. med rätta till stordel) Kommer med ett par jordfynd, som befinnes vara en modärn kniv utan skaft o ett stycke byråbeslag av messing. En av flickorna här (som sedan lap vara en "Korpola - flicka") kommer med en kokse. Underbart månsken ute - renarna ligga o kava med käftarna efter sitt skrovmål mossa. Var o en i lång töm vid sin släde. Dom visade sig i alla fall ganska bra idag , särskilt de 2 minsta, som sågo så klena föga ut för världen.

Vi äta kvällsmat, makaroner o fläsk + smörgås o ost o té. (vid 5 - tiden hade vi bjudit på kaffe o cigaretter över lag samt karameller). Sen bäddning. De snälla flickorna kommo släpande med ett väldigt bolster snyggt o fint (stoppat med renhår) samt grå rana med svarta ränder (no. arbete - finnes ända ner i Pajala) , kuddar m. m. o vill nödvändigt bädda i utdragssoffan åt mig. Men jag vet att det blir både för högt, för varmt o för knöligt, så jag avböjer till deras förtvidlan. Pojkarna får det i stället på golvet o jag ligger på soffloket med min stora päls under sovsäken. En litenfotogenlampa ha vi - här får man köpa fotogen (i Kautokeino?) i Norge för c: a 1.20 kr. litern (sv. pengar).

Rödrävskinn "kostar " 40 sv. kr. - men det högg han till gammel brodern, för att han möjligen trodde mej vara spekulant.

Ragnar beskriver vinter ripjakten hemma: Strax efter jul går jaktlaget ut (2 á 3 man) efter att ha arrenderat jakträtten av kronan, 10 - kr. per man). Man har mat o ved med sig efter ren upp till en kåta (klykstångs - som gjorts i ordning förut -3 - 4 - 5 mil hemifrån. Renarna föras hem o man skidar tillbaka. Jakten pågår i flera veckor upp till ett par månader o sker med snara. Bäst när så mycket snö att de flesta mark burkarna dolts. Då göra sidostängsl med mitt - öppning, vari snaran i en vinkelböjd kvist l år endast något 100- tal ripor. Det var för lite snö o man kom inte ut förän i slutet febr. Pris vid försäljn. 2, 10 kr.

Var man sätter ut ett 60- tal snaror i flera grupper. Vittjning en gång var 3 - 4 dag. Bytet kan bli flera tusen ripor (dalripor) om lyckan är god. Dagsbytet (en grupp vittjas var dag) lägges på en låg lave vid kåtan o täckes över med något - samt stenar på. När jakten är slut hämtas renarna igen för att föra bytet hem - säljes till Kiruna eller vilken uppköpare som anmäler sig,

(apropos jakt så observera Hedmans förargelse över Kiruna arbetarnas fiske o jakt på bilexpeditioner. En familj kan ha två - i ett fall 3 bilar o fisket bedrivs på det hutlösaste sätt (dynamitskott t.ex.), likaså jakten o bärplockningen. Det bästa med kristiden nu sade Hedman, är att denna trafik helt är borta då ingen kan få billigt drivmedel - saken bestyrktes av kyrkoherden)

Halvägs hit var på 2 ställen en (enstaka klykstångkåta, bygd av fi.nybyggarna i Karesuando (fi) att brukas under myrslåttern.

1 april, onsdag

Det var varmt o skönt i natt - för varmt delvis. Pojkarna hade det bra på golvet. Steg upp kl.7 (pojkarna en timme tidigare. Lappen från Kautokenio vi mötte igår (Nila Aslaksen Sieri, kom inte förrän in på morgonen (6-tiden) o var nu sysselsatt med kaffe - o brännvinsdrickning i köket. När jag kom ned stod en tömd stor brännv-flaska på bordet (halvannan liter skulle jag tro) o lappen sörplade kaffe o såg med simmiga ögon på mig. Jo - nog snackade han norsk o han skulle följa med oss. Han bodde bara en mil norr om gränsen o bäst att köra om hans kåta för att spåret var färskare. Det var bara en halv mils krök. Nå - det sista gjorde ingenting o var ju vad vi hört redan i går. Men sällskapet var inget att stå efter o jag sa honom att han kunde ju komma efter. "Jo - jo - en halvtimme." Det blir nog bra" - Så gjorde vi ifrån oss - dass finnes inte - o togo farväl av alla i huset sist den älsta Ville (Vilje?) Syväjärvi, som från bron visade kursen mellan synliga fjäll

Så i väg över sjön och längs en rad av sjöar. Vid en av dem en fiskekåta (Klykstångs -) på en udde, med fiskebod (sjö bod) av gethus typ, alltså takås. Den fortsätter utanför bortersta ändan uppbäres av vanlig klykställning. /bild/ På sidan om mittåsen var sin sidoås, vilande i klykor i resvirket Vid stranden vanlig notställning. Ragnar hade hört att platsen var Sakarin Pekkas. Fotografering.

Vädret var hela f . m. strålände vackert (på morgonen dock molnigt) men började sedan dra i hop från öster med fin yrsnö o vass vind från sidan. Den blev bistrare o bistrare o jag välsignade den virkade hjälmössan jag tagit fram, liksom så sälskinshanskarna. Pälsen satt jag på o behövde icke. Men kring munnen frös det i virkningen förstås. Vi fara upp i dalen mellan de utpekade fjällen o stiga sakteliga men säkert. Här är som redan långt söder om Syväjärvi uteslutande björkland. Icke en tall - och björken glesnade allt mer. Ibland kände jag igen mig. Så vid den största stigningen på f. m., som jag fotograferade under fart (gjorde visst så 1926 också). Backen upp måste vi gå ur, ganska brant stigning. Blev en smula anfådd - stannade o fotograferade bakåt - Där vi stodo var tätt vid spåret (3-4 m. ifrån) en ripställning med snara av vittråd just som Ragnar beskrivit i går. Nu översnöad delvis. Fotograferade som den var först - sedan en gång till efter att Ragnar satt den i ordning. Här var första passhöjden - eller rättare första kanten av högslätten - vidden som nu straxt börjar öppna sig i allt vidare utsikter - oerhörd - gigantisk - fantastisk.

Snö igen-yrsnö-spåret otydligt- ibland helt försvunnet. Går i så underliga krökar - sträckvis tycks det vikelrätt med huvudriktningen. Det känns underligt att färdas in i detta ofantliga land utan säkrer vägvisare - eller utan vägvisare alls rättare sagt. Så fort kosan går i rätt huvudriktning går allt lättare o ljusare - men eljest känns att alla undra en smula. Men ingen säger något därom. Renarna äro mycket tröga. De bara gå i skritt o tiden rinner undan. Kl. var 10.¹⁵ vid ripsnaran och blir 11 - 12 - 1- vi nå upp på helt trädlöst fjäll - bara dvärgbjörk som sticker upp några tum o en o annan fjällbjörk som står som en vassrugge i det vita böljande snöhavet. Men utsikterna bli allt vidare o bredare o kalvfjällen resa sig runt horisonten som

dock inte är klar. Vinden är vass o Ragnar tar på sin päls - likaså Hilding. Magen börjar knorra - några karameller gör en viss nytta. Så åka vi neråt i långa sluttningar - men renarna orka inte springa ens här - så upp igen -upp -upp o se där på toppen av ett fjäll en mörk konstig silhuett. Vi ha varit på stigning upp mot toppen en lång stund o jag har undrat liksom de andra på denna underliga väg. Viserligen är snön här hård o fast o bär upp både renar o slädar o är ganska tunn (stenar o ibland grus *mark* synas) - men ändå. Den saken är ju lika bra långt ner på sluttningen o vi gå mot toppen! Det är en kåta där uppe på allra högsta toppen en Bicce oavvle (567 m), ingen svindlande höjd percis men ändå som ett örnbo över milsvida sträckor. Klykstångskåta med tält dunk.Hur är det möjligt att detta blåshål klara tältduken? Det är en renskötarekåta o utanför står en ung lapp o slöjdar helt lungt på ett par nya renslädar. Hundarna skälla o vinden vislar skarpt.Han vänder ett rödblåfruset ansikte mot oss o besvarar våra frågor om väg o kosa. Isak Asluksen --- särskilt nord öst ut är Finnmarkvidden vidunderlig - bakåt såg jag

Bild

aldrig. På eget inisthativ följde gossen med på skidor o gick före med sina 2 hundar som voro tokiga av glädje att få röra på sig. Det var itresant igen att få se en lapp på skidor - den egendomliga benrörelsen o de korta vickningarna på överkroppen, inga fina löptag - skidorna slant ju också på skaren. En stav förstås. De krumma benen förde benen dock fortare fram än renarna oss. Varför de inte sprungo nu i nerlut förstår jag inte. Längst ute på den långa nodpynten stannade Isak o pekade kursen. Han fick en krona, vilket han tydl. icke väntat, varför han följde ett ensligare ett långt stycke, mer genom en djup dal o upp på ett nytt fjäll. Däri från pekade han även ännu ett fjäll o där bakom någonstans låg Nilas kåta. - Vi fortsatte nu i samma tröga fart ner i dalen o upp på fjället, som följdes efter en lång sträcka. ^{x)} Så nerför i en lång fin sluttning, där renarna verkligen fingo litet fart. Så genom en dal åt norr - myrar - myrar o många svängar - det tycktes som om Nila varit full när han for hemifrån också. Spåret mycket otydligt.Så bar det i bestämd höger sväng o jag undrade vart ut skulle leda - vi foro mot söder igen. Men det var för att komma ner i en floddal o efter tvära raviner (o en vurpa

^{x)} jag blir ganska hungrig - o kylan biter i. Jag börjar sjunga för att komma, ifrån o det går bra - gamla visor av alla slag.

för mig med min höga ranka rissla) så kom vi ner på en liten utvidgning av en flod som rann mot norr. Issvall som ofta i dessa smäre åar. Skidspår o slädspår flera. Ett vinkelspår - mot Galanito troligen - lämna vi åt höger o köra på isen mot kåtaplatsen som vi förstå vara i närheten. Underbart vacker liten älv med höga branta sidor, så en låg, plan strandäng t. höger med höga videbuskar o björk -- o mitt inne sticker kåtan upp sin mörkbruna kon - hundskall. Vi äro framme. Kl. är nära 6. Över allt tecken till ett långvarigt läger - *suongjer* i flera upplagor, vedhögar renslädar etc. En lappflicka skymtar bakom kåtan - hundarna hälsa.Vi stiga ur o gå fram. Flickan är ensam matmordern o andra pigan äro till Kautokenio o väntas hem i kväll, husbonden ligger kanske kvar i Syväjärvi etc. Lilla Elli Maarija är näpen men har svårt att förstå - talar bara lapska - några ord norska - finska. Men förstår att vi vill vila o äta o vi bjudas in. Hon hugger hastigt ett fång ris o lägger mellan björkstockarna o snart flammar en värmande ljuvlig eld mot våra stelfrusna fingrar. Kåtan är en tältkåta o till min glädje av bälljok-typ, utom ordenligt vacker o välrest med smäckra fina o raka stänger.

Allt verkar rent, snygt o förmöget. *Radion* utanför. Här tycks härska en präktig matmor. Vi ta fram korv annan mat o kaffe. Dessutom en burk köttbullar, var av en del lämnas flickan. Hundarna (4 st, var av ett par äro "gäster") samlas förväntnings - fulla o vänliga o få vad som faller. Men äro strängt hållna o stjäla ingenting även om det ligger tät vid nosen. Men slåss gärna om stycken som kastas o käkarna slåihop med en smäll - så man får vara försiktig med fingrarna. Härligt med mat, det är 10 timmar sen sist. Vi språka på ett underligt sätt, mer ändå med skratt o glamm. Flickan vill bli fotograferad (eller filmad som hon säger), men tyvärr måste jag avstå för att det är för skumt. Några bilder av kåtan etc. tog jag dock genast. Vi ha svårt att orientera oss efter flickans lokaluppgifter, men klara tydligen upp att vi äro vid Favresjokk x) Flickan erbjuda sej

x) Flickan skriver kåtaplatsens namn i min foto - journal.

att följa till Galanito vägen - och vi låter henne göra så - fast vi redan vet var den går. Hon hjälper till att sela på o har god hand med detta jobb. Hon tar sin ren o lyfter in den med van hand. Så fara vi iväg, flickan hos Hilding först. Sedan ledes renarna på isen o då söka hon sig till Ragnar o tycks trivas där. Vi ha skämtat om dem vid elden o att han skall hälsa på på hem färden. Så lämna vi flickan o köra upp den branta åbrinken. Förts öster, så norr närmare en halvmil. Gargovarre är fortfarande framför oss envist som nu i åtskilliga timmar före kåtan. Men så nå vi fram till långa tvär myrar framför berget. Det är nu ganska skumt ($\frac{1}{2}$ 8 ungefär). Ragnar stannar helt tvärt. Spåret delar sig i rät vinkel åt höger o vänster. Vi ena oss om höger, fasten vänster tycks föra mer gent till Galanito, men vårt följspår böjer mjukt av åt höger, varför vi ta chansen. Och efter en kilom till nå vi så fram till det stora vinterspåret som vi släppte för 8 timmar sedan o pila nu med god fart rakt norrut. Ja renarna ha sprungit ända från kåtan, men med bättre spår går det allt fortare. Månen - fullmåne - x) (åtskilliga höstställningar här- på avsänd verkar de ganska egendomliga i mörkret).

stiger upp i öster - gulröd o fantastik mellan moln, som gör honom underligt fyrkantig ibland. "Det är bara molnen" säger Hilding. "Jag hoppas det svarar jag. Nu börjar Garjovarre glida förbi allt efter vi färdas de långa väldiga myrana o sjörna (x) norr ut (Ruktajaur, Ruktaluobbal.. Så genom en tätare björkskog - ytterligare ett gren spår, vi välja igen det högra o efter en liten stund köra vi fram på kanten av den väldiga backen ned mot Galanito, vars tre gårdar ligga mörka där nere i den egendomliga dalen. Det var precis som jag mindes det - bara att det var var natt. Det glimmar ljus i några fönster. Ragnar vågar inte köra ner backen o det är riktigt när han ser stängsel o - annat där nere. Min ren hoppar ur skaklorna o sliter sönder selen. Den lagas å vi leda våra renar nedåt. Men i halva backen kastar jag mig i o kör i god fart ner - de andra likaså - o så upp på första gården. Min sele sönder igen - vi draga min släde själva de få steg som äro kvar. Vi pröva först den andra gården - men få höra att man brukar ta in i den första o vända dit. Jo - det ordnar sig förstås, men det finns ingen kammare - men god golvplats. Sängarna vill vi inte använda - det såg för smutsigt ut. I den ena lågo ett par hostande ungar o i de två andra sutto 3 - 4 kvinfolk. Inka -Susanna Nilsdotter Loissi heter värdinnan, en 40 - årig gladlynt lapska med en 10 månaders pojke i en stor gieddke. Hennes 3 - 4 andra ungar också som så småning om inräknas. Mannen är borta. Vi laga litet, men äro icke så hungriga nu. Det var bara ett par timmar sen vi åt i kåtan. Vi komma fram ungefär kl. 9. Kvinnomössorna äro ganska våldsamt tillbaka stukade (bild) o tydligen också längre än vanliga jag förr sett, men eljest samma modell som i Karasjokk. Det pratades o skämtades en hel del - vibjöd på karameller - o så breddes sovsäckarna ut vi

kröpo i. Slädarna ha lastats ur o packningen tagis in i farstun. Ragnar hade tagit renarna till skogen o släppt dem med gårdens renar. (I Syväjärvi fingo renarna ligga tjuvdrade i körtömmen vid slädarna o en del av packningen ligga kvar på dem. Kojning vid 12 - tiden. Underbart vackert ute.

2 april. torsdag.

Härligt i påsen - helst vid tanken på sängen man sluppit, där ungrna ligger bleka o hostande. Vi stiga upp vid 7 - tiden - sedan jag fått kaffe "på säng." Frukost - packning. Ragnar går med en lappflicka efter renarna (c:a 1 kilom. nerför älven) o Hilding o jag söka köpa lappsaker (vaggan bl. a.) men det går dåligt. Vi visas till tredje gården o gå dit efter fotografering. Där är en stadig sömmerska med ståtligt ansikt förresten. Jo - hon har en spritt ny päls som hon kan sälja. Den tas fram o är fin. 200-kr. - men svenska pengar! "Norska pengar har jag nog av". Det gick inte att rubba. Jag hade visserligen svenska pengar - mer än så - behövde dem för Hilding o min åter resa. Saken måste falla. Hon visade även ett bandvävspjäll (utan nål) o en del kläder men kunde inte sälja utan tyg i stället. - Vi fotograferad hennes piga i full stass - (utom "bellingarna" som voro vardags) alltså i den pälsen vi inte fick köpa. Även med ett par valpar i fångst. Så följde den andra pigan oss upp - efter älven ett stycke till den översta gården, som jag icke kände till först (c :a 6-700 m. bort). Där vatar ett gammelfolket som kanske hade något. Platsen låg mycket vackert på en alldeles jämn slätta (å - terrass) nedanför kullarna (se foto). En mycket gammal stuga (jfr foto) med fri takås invändigt o 2 sidoåsar. Järnspis. Golv, som så ofta, direkt på jorden, delvis lösa bräder, särskilt bakom den fristående spisen. Därinne var en yngre lapp o do - lapp kvinna. Karn tydl. friare, för han smet sin väg efter en stund. Flickan var brorsdotter till gubben, som efter en stund kom in från parstugans andra ända, som hade torvklädda väggar o var otroligt primitiv fastän av pörtetyp. Vi bara såg in genom dörren från mellangången - där syntes en annan gammal lapp mitt på golvet. Nå gubben som kom in - flickan försvann ut i lagårn, där gumman var - var anskrämligt både ful, trasig o smustig. Stod mitt på golvet o konverserade staccato. Nej, det fans inga gamla saker alls. Nej det kunde jag nästan förstå - i alla fall inget särskilt värdefullt, varför vi bröt upp- för tiden var ju knapp o Ragnar väntade förmodligen. Jag fotograferade En av lappflickorna hade tandvärk fick pulver.

brunnshuset (klykstångskåtatyp) o pörtet. - När vi kommo tillbaka i det alldeles underbart vackra vädret (stilla, sol, blå himmel) möttes vi av Ragnar som just kom. Jag kunde därför fotografera mera bl. a. slakt backen bakom vårt hus, med sina massor av renhorn. En ung lapp som nyss kommit in o fått kaffe, gav sig iväg igen till Kautokeino med 3 höslädar. han hade varit uppåt myrarna o hämtat sitt hö - o legat ute i natt o haft det skönt sade han. Jag tog några färgbilder av vår värdinna (Inka Susanna) o flickorna etc. etc. (även lillpojken i vaggan) vidare annat vid gården, bl.a en mycket ålderdomlig kälktyp (småbarnens), som fotograferades o ritades trots alla sina defekter. Försökte köpa den o bjöd först 2, sedan 3 kr., men Inka vågade inte förrän hennes man kommit hem. Men hon antydde att han gett 5 kr. för den. Då var den nog hel o stark. Jag ville inte bjuda mer än 3 - man ångrade sig sedan vi farit för kälken var ju helt enkelt för historisk. Ett par omtagningar av vyer jag tog i morse - då det kanske var för svagt ljus.

Vi packade nu- ett hastigt farväl o så i väg i galopp - vilken dag! Vilket väder! Vilken fart! (kl. var ½ 11)

Vi körde ner på älven nästan genast, den gick ibland med en öppen skåra i mitten - vars kanten brutna i vackra snöblock - med det mörka vattnet pilande emellan. Ibland gick fina spåret tätt intill råken o man såg de olik färgade stenarna på botten. De första kilometerna rann älven mellan branta höga nipstränder (c. 40 m. höga) jfr. foto o den slingrande älven var vidunderligt vacker i det strålande vårvintervädret. Vi körde förbi ett par små gluttar (8 -9 år) som övade sig med kasttöm på isen. De hade lakt ut en mössa på en tämligen snöfri fläck o tränade på den.

En myckenhet spår - mest hare, men även räv o ekorre. Spåret var väl uppkört o hårt, så slädarna gledo lätt. Renarna sprungo praktigst taget i ett hela vägen till Kautokeino (15 - 18 kilom). Man kan kalla spåret en uppkörd väg. Vi möta också då o då mötande rajder eller ensamma lappinnor i risslor. I bland blir det prat, i bland blir renarna tokiga o göra små eller stora sido turer på sidan av huvud spåret. Sådana sidoturer se lustiga ut när de göras men även efteråt. Man kan i den bländvita snön på sidan avläsa den väg farandes vedermödor - öglespår (Bild) o andra former - ibland en vurpa. Ibland gå sido turerna ut ett hundratal meter - ibl. bara 5 - 10. De vackra branta niporna visa ibland klippor i överkanten - på ett ställe störtar ett brett issvall lodrätt som ett 25 m. brett vattenfall. Ovanför skymtar några buskar, så där torde vara myr. - Sedan blir det långa sel o så småningom mjuka dalsidor - öppnare - bredare. Här var en gårds plats. Två t.v. o längre bort en t. hög. Till sist Heikkila till höger vid biälven. Här är även en ny bygd vacker gård (målad) med gavelrum upptill (2 fönster) det första vi sett sedan Sverige (ja i fi. Karesuando var några ännu större hus - men av baracktyp o omålade ogästvänliga. Detta var "koreligt"), Gamla gården vid Heikkila var sig lik. Sedan någon kilom.o plösligt får vi se telef. stolpar som spreta i väg i SSÖ. riktning -- några hus kring en liten bro över en biälv - jag kommer ihåg bron - men inte tel. stolparna. (2 tråd. ledn. går efter Enontekisspåret 4-5 m.). Så vidgar sig dalen med väldiga brutna terrasser t. v.(väster alltså) (sådana ha vi sett även nära Galanito o mycket vilda - ungefär som lerniporna i Indal, Med.). T. hög. är mjukt stigande älvstrand o där kommer den ena lilla gråa kåken efter den andra fram - en liten ganska tät (ganska efter förhållande i dessa trakter) klunga - Kautokeinobyn. Ett stycke rött torn sticker upp av kyrkan - båtar ligga uppdragna några stycken - en lapp kommer på skidor från byn ner på isen - faller - reser sig kvickt o hinner undan oss - ett par lappflickor ropa vilja få åka - vi fortsätta förbi lappbyn till älvkröken o ha där en förnämre bebyggelsen" - hotellet" (Nilimás) t. v. o längre fram internatet med sina flera hus. T. hög. länsmansgård, prästgård etc o på en mellan terrass ovanför dem dess lysande röda lilla kyrkan med vita foder i ensamtmajestät Där ovanför de glest björkklädda liderna. Över allt är trådlöst o kalt, endast i periferin runtomkring skymtar björkskogen. Vacker utsikt nedåt älven åt Mieron till. Bortom internatet o insprängda här var mellan de finare husen ligga gråa lapphus. Inga som helst kåtor, ej ens som uthus. Men Suova. t förstås o nedres och de underliga stolpraderna som uppbära ståltrådsnät

x) Vi hadelämnat en ren i Galanito o kört med tre vilka alltså ha åtskilt. tyngre last. Renarna ganska tokiga när den fjärde renen fördes upp i skogen.

o taggtråd, som begränsade mindre eller större täpporna. Byn är glest utspridd över en längd av c.2 kilom. Färden hit tog 2 timmar. Fint. x) Vi stannade på isen nedanför Nilima, där jag bodde förra gången Hilding springer upp o kör om renen. Efter långt o länge (tiden användes till slöande i solen o betraktande av några tyska soldater som hade något slags filtrengröring (vädring etc) nedanför internatet) kom Hilding igen. Huset fullt beklagligtvis - Nilima hälsar o beross välkomna till en pratstund senare. Vi köra upp till länsm.gården. Där

stå några bättre klädda noskar utanför-barhuvade, "Länsman." Dahl"? Nej - han var där inne. Vi gå in o mötas i ett varmt vackert rum av Dahl, en yngre svart - o krullhårig *ren* man, lång o kraftig. Nej han hade icke hört om att vi skulle komma. Vi språka en stund o så tar han våra pass o går på kontoret o klarar den saken. Han kommer åter o jag ger honom Qingstads namn etc. o ber honom ta reda på att vi äro allrikt för jag behöver ett pass för Hilding för hela Finnmarken. Han lovar att ringa polismästaren i Hammerfest o tror säkert att saken kan ordnas. I alla fall finns inget hinder för Hilding att följa till Karasjokk o

x) f.d Alaskafarare o gullgrävare, liksom Nilima

Skipagurra. - Angående logi hänvisar han till Johan Hætta ett par hus ifrån, som har en privat fjällstue. Och han följer själv dit. Gamla Hætta en hemtrevlig gammal skojare. x) Fjällstugan är ledig, f.v. s. ett par liggplatser o en särskild kammare. Ragnar kör nu fram renarna o vi ta stora rummet i bisittning. En stor härlig järnspis (fristående som vanligt), målade golv väggar samt 2 väggbritsar över varandra porslin o kokkärl, ved i överflöd. Vi sätta genast fart på spisen o laga middag, där vi inbjuda Ragnar, som straxt skall vända, åtminstone till Galanito. Ett par trevliga flickor kommo in - i blå - den andra i gröna vida skidbyxor - tala helst fi. o lapska - men tala - även gott norska. Hættas pigor, den ena dotter, den andra från Heikkila (den nya stora gården där). De ordna med vatten o bäddning etc. d. v s. ta bara in kuddar för vi vill ligga i sovsäckarna. Det höres surr i luften - ett aeroplan kommer - med skidställ undero sänker sig i cirklar ner på isen utanför internatet. Ett litet spinholt plan med skidställ. Det skall hämta en sjuk tysk soldat. Efter en stund går det upp igen - lyfter mycket elegant o fort - bara ett 60- tal met, skulle jag tro. - Vi äta o jag gör

15 + 2 ?

x) Samtalet som måste föras på tyska var kanske misstänkt i värdfolkets öron - jag förklarade - men det syntes obehövt.

upp med Ragnar, som eft, överenskommelse får 80 sv. kr. o sedan en norsk tia för att mildra förseningen, som troligen blir. Men han hoppas under morgondagen hinna från Galanito o hem. Vi skämtar om flickan vid Favresbäcken o säger att han blir nog kaffesugen när han kommer där i närheten. Han får brev med sig till Sverige, till Astrid, till Bohlin o får i uppdrag att försöka köpa kälken i Galanito (upptill 5 - 6 kr.) o ta den med sig likaså att försöka köpa pälsen där - mot att pälsen lämnas till Bohlin som ej ger ut den förrän svenska pengar kommit från mig. - Så kom jag att tänka på l. Dahl gick o ringde upp honom så han fick ge hälsningar till Bohlin. Han komgenast på skidor (god skidföring) o fick lämna sina hälsningar xx) - var på Ragnar satte iväg. Jag hade beställt samtal med Tromsö 980 o det kom sent omsider. Där svarades bara på Ty.av någon underhuggare. Dr. F. icke där men han tog telegrammet - som jag hoppas rätt - till Astrid om lycklig framkomst. Men jag bad om bekräftelse senare på dan att telegrammet gått x) Där på gingo vi till prästen som tog emot oss med stor värme - han o frun lågo just o vilade

xx) (han skrev ett brev)

middag - vi gingo genom sängkammaren (utan att se frun ligga där). Den var full av ved efter väggarna. I ett soligt trevligt förmak slog vi oss ned o snart kom även frun Båda äro

Narviksbor o hade föräldrarna där - voro just på besök hos dem vid anfallet 1940 o måste stanna till hela stormen var över - o hade svåra minnen. Besvärligt var redan att komma dit i början av april - för de hade bara no. pengar o ingen ville ta sådana. En svensk kirunarisk lokomotivförare (på Narvik) blev till sist räddaren, sedan många försök försök gjorts i Kiruna. Efter en stund kommo de två herrekarlarna på besök (dem vi sett när vi kommo körande) o deras fruar, med vilka vi redan bekantat oss. De voro nämligen på fjällstuen där alla bodde. Det var fylkesagronom Nielsen (c. 45 - 50) o disp. (Skifferbruket) Tommassen, (c. 45 - 50) båda från Bosekop. Den senare liknade mycket prof. W. M. x) - även rösten. Frun var engelska. all - mycket trevliga o kultiverade o jag fick en mängd upplysningar om bostads förhållandena i Alta samt ute vid fjorden o om kommunikationerna efter min rut. Likaså dryftades ransoneringsfrågor här o i Sverige etc. Prästen är en yngre man (35 - 40 högst) o mycket språksam - han har varit här bara 3 år .- Nielsen är född i Finmarken - Tommassen har bott där i 11 år. - Värdfolket

x) Wonn. Müller

bjöd på kaffe (äkta!) o en en underbar kaka. Det röktes en hel del - särskilt av prästen o jag förstod att här skulle en del rökverk komma väl till pass - Vi berättade historier - o hade verkligen mycket trevligt. Jag försökte en gång bryta upp - men det gick inte - de andra gästerna sade att de ingenting särskilt hade att säga prästen - som de nu (Tommasen åtminstone) för första gången besökte. Dahl kom nu över o det var en trolig krets i skymmningen o sedan mörkningen (lampa tändes aldrig). Bilväg är färdig från Alta över Gargia o fjället till Mieron, 2 mil härifrån, bilväg till Masi (men icke bilväg.) Det blir alltså lättare för Hilding att komma tillbaka den vägen när vi skiljas åt. Men till Karasjokk är 16 (lapp)mil o man får beräkna minst 3 dagar: Länsmannen lovade höra sig för - men före andag påsk var omöjligt o troligen icke heller då utan 3 - dag påsk. Efter helgen kommer 3-4 lappbröllopp o vart o ett tar förmodligen en dag. Jag hör att Framhus i Karasjokk ligger sjuk (åderbråk) men icke farligt. Aronson är kvar - liksom övrigt folk jag träffat i öst finnmark (Kolström, Tapio, Ellila, Nordvik etc.) Om den sistnämnda sades att han är omöjlig. Jag får höra att *Pleyna* kommer hit i slutet av helgen. Efter helgen blir även ting - så här blir fullt liv. Många turister väntar också från kusten (ett 30 - tal sades det - där av

x) dagen efter hördes från annat håll att hirden bestod av 12 man.

hirden från Alta = 8 man x).Trafiken från Alta kan dock icke pressas allt för mycket. Nya vägen är spärrad av snömassor särskilt över fjället *Bæskædas vid Gargia fjällstugan*. Där ha ty. oupphörligt försökt röja väg. byggn snötunnlar med två inramning, men allt förgäves. Man har börjat i andra ändan - men lika illa. Allt har yrt igen eller helt blåst sönder i stormar. Detta är väl också orsaker till att man här icke ser mera folk etc. (jfr rykterna i Karesuando). Sommartiden är nya vägen bra. Den går efter gamla sommarvägen, alltså uppe på fjället. Tel. går till Aiddejamefjällstuga o avsikten är väl förbind. m. fi. nätet. Vägen till Hætta uppskattas till 10 mil (lapp -) o är väl oppkörd varför en fosterson till Joh. Hælla av Keskitalo - familjen, som for idag dit ansåg sig kunna köra dit över natten (han for redan vid 3 - tiden) o var framme i morgonbitti vid 8 - tiden. Sträckan är ungefär densamma som till Karesuando, som också räknas för 10 mil här. Men han körde helt utan packning. Snöhinder finnas på många ställen efter kustens vägar så vägen över Skoganvarre - likaså vid *Alteidat* m. m. den enda väg som nu trafikeras i genomgångstrafik är den fr. Skipagurra - Tanälv - Karasjokka - Kaxelva

Kistrand Repparfjad - Alta - xx) - Talvik - Langfjord - Alteidet - Straûmen (färja) - nordreisa xx)
- Lyngen - Tromsö. Men även

xx) fel ! Här spärrad ! (Senare antekn.)

efter den vägen svårigheter (snöhinder från Alteidet o från Rappar o fjord -söderut) o naturligtvis är den hårt pressad, särskilt svårt förmodligen på Tenojoki - isen. Man kör där korta bitar på land (Jfr 1941), men dock med bil. Så det tyckes bli mycket vanskligt för oss att komma fram o än värre kanske tillbaka. Nå den dagen - den sorgen. - Jag talade om mina adresser (fr- Qvigstad) i Alta - Borekop. Wigs pensionat fullbelagt, likaså många andra. Gamla *sorensskrivaren* så gammal att jag säkert inte kunde få nytta av honom. Köpman Nielsen där emot skulle nog gå. Likaså ny adress i Kistrand. Lokalbåten Alta - Hammerfest går, dels en hurtigrute (4 - 5 timmar), dels in i alla fjordar (c. 12 timmar). F.ö. vet man inga båtar. Post o trafik uppehålls av små Skjøjter, men många ha förstörts av minor o engelsmän, som ligga tätt på kusten (när man går inom Loppa ser man de engelska skeppen ute i Lopp = havet). Att gå runt i Sværholtklubba som jag tänkt torde vara uteslutet.

Kommunister? Här finns inga numera - en kanske. I Alta var det för mycket, men redan vid sista avstemningen 1936(?) i stark tillbakagång. Flera sades ha gott över till nazismen o därför dubbelt farliga. - Vi talade om prästerskapets svåra ställning förstås - svårt att få någon att bli prost (sjukdom etc... föregavs t. ex. av prästen i Loppa) - varför ogörligt för "fungerande biskopen" att hålla sitt ämbete. Lärarfrågan också svår. Agronom Nielsen syntes ha en slak o täml. lidelsefri inställning till dessa frågor o ansåg som jag att det var hårt att detta tillstånd skulle få gå ut över barna (= skolbarnen 19/ 7 47).

Den judiska - läkaren Gutman med fru (ty. undersåtar, som kommit till Norge för något år sen o senast bott i Hammerfest - har tvingast att bosätta sig i det inre Finnmarken o har valt *Binyer*.

De fingo vara med att betala för våldsdåden mot tyska soldaterna i Paris -- o nu torde deras förmögenhet ha konfiskerats o de stå utan medel (c. trusen kr. uppgåvos de ha.) -

Vid 9 tiden c:a bröto jag o Hild. upp o lämnade. Ett par ljus lyste - eljest stugorna längs älven mörka. Vi gingo hem o lagade litet te med smörgåsmat. Prövade den vacuumtorkade rabarbern. När den kokade, komma Alta borna x) in - vi fingo smaka. En del praktiska ting berördes. Fru Thomassen (o sedan herr T.) bad oss välkomna att bo hos dem, om vi fingo svårigheter med husfruen o voro hjärtligt inbjudande. Jag tackade i samma anda, men först skulle vi försöka

x) Thomassen satte genast upp en svart gardin för norra fönstren. Nästa dag först kom jag att tänka på att det ju var mörkläggning. Men de andra två fönsterna syntes icke från internatet där ty. voro, därför icke alls angeläget täcka dem.

med köpman Nielsen. De 2 paren skola resa i morgon f. m. o nu gingo damerna bort till länsmanen där de skola ligga i natt (av hänsyn till oss möjligen?) eljest ha de bott i ett av rummen här.

Så småningom blev det sängdags- vi fingo en liten lampa (här fins ännu litet fotogentilldelning). Låg o läste en liten stund.

Klerk på Elvenes har varit aresterad - men blev släppt på grund av att "han skjeredte så forførdelig) Nordvik är kvar - han kan icke undvaras

Nere i Mieron bor bl. a. en lapp Tornentis (en sådan även i Galanito, andra gården, i tredje gården familjen Kajko?) Samt en -----, som i nästan blev fast för olölig handel etc. i Karesuando o fick hela sin rajd beslagtagen (3 renaro slädar o varor för ett par Tusen, vilket allt gick på auktion sedan där). Han höll sig något sänär tapper hit - men de 2 milen ner till Mieron o gumman voro de tyngsta han haft

3 april.långfredag.

Vi hade hoppats få sova en stund på morgonen, men redan vid 7 -tiden voro våra grannar uppe - damerna kommo i vackra lappdräkter o dukade frukostbord mitt för vår britsända, det enda bordet. Så det var bara att ligga stilla o pinas till allt var över. Jag bara hälsade godag o välkommen - sedan dolde jag mig i säcken. Jag gladde nog dock glada låga kultiverade rösterna - det tycks råda ett utmärkt gott förhållande mellan alla fyra. Och rösterna äro glada o humoristiska också. Ja - det är ingen mening i att vara tragisk jämt i dessa tider. - Så småningom kunna vi gå upp - vi hänger en filt för min öppna sida. Vi äta frukost, gröt o egen mjölk - det är täml. kallt, men vackert, mulet i söder men ingen vind. Det kommer skjutskarl med 7 renar, slädar för packning o risslor för passagera. Alla 4, kläda sig lappdräkten o pälsar + bällingar mössor - vi blir inbjudna ännu en gång till Alta. Agronomen har samojedstövlar (trol.end. ett slags säpäckar för vanliga "skaller" under med band). Dessa ben har han ärvt efter sin far, som också var fylkesagr. o som köpt dem för över 20 år sedan - var visste han icke. De voro mycket vackra, men sutto stramt åt som lappbellingar Nielsen är f.ö. en vacker karl. Jag fotograferade sällskapet med färgfilm (Bild)

o så bar det av ner efter älven. Jag fick telefon bud o trodde det var Tromsö - men det var prästen som bjöd på middag kl. 2. - Jag skriver dagbok ett par timmar.

Straxt innan avfärden kom Alfred Salomon Nilima på besök o var tydl. både nyfiken o meddelsam. Vi kommo emellertid icke långt förrän resenärerna kommo in o det blev allmänt samtal. Vi studerade kartan som jag haft framme o under detta passade Nilima på att försvinna. Jag såg det inte förrän renarna kört. Det var ju förargligt för han skulle förstås ha bjudits på kaffe o vi hade mycket att tala om. Han tillhör N.S. o har gjort det redan före kriget. Han är född i Muonio o kom hit som 9 årig med sina föräldrar. Fadern bygde hus, var av flera stå kvar. En annan NS. - man här är (Matties? Madsen (?)) som fått någon ledande ställning i kommunstyret. Allt tillsättes nu utan val ---

Nilimas första fråga gällde förhållandet mellan Sverige o Norge o fick lungenande besked.

Vi hade tänkt gå i kyrkan på högmässan kl. 11, men så tänkte jag att det blir nog mycket av kyrka i påskdagarna o satt hemma o skrev i stället.

Så till prästen kl 2. Det blev en stunds samspråk först o jag överlämnade en del rökverk (cigarrer o cig. etter) som motages med glädje. (Underligt nog hade Thomassen i går när jag bjöd på cigarr på kvällen, sakt på min fråga, att cigaretter o cigarrer fans gott av i Alta o att han blivit tillfrågad ibl. om han inte ville köpa. Men piptobak var ont om. Prästen o de andra sade sedan att det där nog bara var vänskapsförhållande). Middag en grönsoppa (likn. nässelkål) på konserver. material, så ett utmärkt renkött (mört som hjortkött) o sist hjortron. En underbar middag, men intet bröd eller smör, intet dricka. Sånt finnes inte eller räcker inte till. Efter middag kom länsmannen med sin kraftiga hund ("Trotgski") o straxt gå

"Kirkesanger" Lund med fru (den senare fr. Berlevåg, den förra från Kistrand, där fadern var länsman - en kort tid var han även länsman i Kautokeino). Efter en stunds stelhet blev det mycket trevligt. Kaffe kom in - mina cigaretter kommo till heders o vi sutto till kl. 7. Vi hade ett tel. samtal med Framhus i Karasjokk, som lovade ordna rum o bjöd oss välkomna. Vidare med Tromsö (1980 igen) för att få bekräftat att telegr. gått i går. Det var nästan omöjligt att höra, men mannen (vem det var kunde j. ej klara) hörde tydl. mig. Av allt att döma hade telegr. icke gått, för jag fick bokstavera adressen igen. Jag hördes naturligtvis i rummet bredvid o måste ju förklara saken där. Jag hade tagit samtal därför att visa att j. ingenting hade att dölja - men tysken gjorde några frågor (så uppfattade jag i alla fall) som jag inte ville besvara. -

Vårt samtal rörde sig om forskjellige ting - men blev ofta avbrutet av tel. samtal - till prästen - till länsmanen - mig. Då o då förde jag det in på etnogr. o arkeol. frågor - men fanns inget av värde. Länsmannen visste av en offerplats på en holme i Övre vand vid Skoganvarre. Prästen talade om något slags kulle på udden vid internatet. Där hade den äldsta pr.gården stått - men med all säkerhet var där en äldre boplat. Där är en passande vik o tilläggsplats för båtar. Uppe på backen väster om (o högre än) kyrkan är en äldre begravningsplats ("dödningsplatsen" l. likn.-- *jabmck*---). Vid restaurering av kyrkan för ett antal år sedan (för nuvar - prästen, som bara varit här 3 år) hittades en mängd kistor med barnlik i västra änden av skeppet o en del andra i öster. Det var vanliga kistor men även små akjor. ibl. även kluvna o urhålkade trästockar. en stor timrad kista i NV. hörnet blev på bisk. Berggravs anmodan icke rörd - men resten starkt grolierat o utkastat. Tromsö Mus. blev underrättat - men endast föga blev åtgjort. Arbetet blev tyvärr icke stoppat, utan när mannen från museet kom var allt på backen. En del plokades i hop o fördes till Tromsö. Sogneprästen försöker nu genom att samla uppgifter rekonstruera vad som hittades o hur det låg. - Endast själva skeppet är från svensktiden - koret låg då i väster. Sedan ha till kommit tare - kor etc. Gamla predikstolen borta. Läktare ("galleri o) helt nytt. Av gamla svensktidssaker kvar: altartavla, annan tavla (= äldre alt. do ?), ett par messingsljuskronor, små av vanl.typ, altareljusstake grenad, några lampetter, en offerkista (i prä. gården) o postilla o några andra böcker). Möjl. också en mässhake o en håv. (Jag såg allt detta d. 5/4). - Jag hör att länsman o hman fr. Enontokis kommer hit i morgon - dessutom ty. ämbetsman (Gebietskommisarien fr. Hammerfest) etc.

Vi få se genom fönstret västra gaveln hur polisassistenten kommer med en fånge (sinkabirum straxt utanför fönstret), länsmannen går dit - fången (en lapskrentjuv fr. Lappeluobbal hållet, som hämtas av assistenten) får själv bära in sin ved o blir så inlåst. Här på backen (östra sidan!) var det som det blodiga slaget stod på 1850-talet, där länsmanen o en till mördades men de upproriska så smånginom övermannades. - -

Vi bjuder på kaffe i morgon kväll hos kirkesangeren. Vi bryta upp o gå hem o spisa middag i all hast samt gå sedan till länsmannen kl. 8. Han sitter o "spiser

Jag hade piptobak med t. Dahl.

x) namn fel! Han hette Arne Ås o är nu sovrer skriver. se längre fram.

xx) Se närmare Wessels skrift (bibl. mea).

til aftens" men kommer efter en stund o med honom assistenten Torgerssen med fru. Torgerssen var ifjol i Kirkenes o mindes mitt besök. Han (är fr.Stavanger) och har åtskilligt att berätta. Ortskommendanturen bombad (helt borta) o åtskill. annat. Vadsö oskadat, men Vardö har varit utsatt för luftbombning. Alltid är det ryssar. De förintade sjukhuset i Vardö

bl. a. Han kände väl Ellila (o var den som 1941 tog samtalet fr. honom av mig), vilken är NS. man (redan före kriget). Polismäst. Ågård x) (Åsgård?) i Vardö (min vän *Odan* 1925) hade man knappt minne om. Länsm. Kolström i *Polmak* är avkoml. av Louis Philippe. Det var så att k:oh. Kolström i Muonio (?) vid fransmännens besök hade en snygg piga. Hon blev med barn-prästen adopterade ungen.xx) - Det tycks bekräfta sig (el. Torgerson) att den fi.bron vid Boris Gleb sprängdes av norrmänen (jfr 1941) - att hotellet brändes av dem tycks i alla fall vara säkert. Obs. radio! Vi hörde på svenska sändningen?

Jag fick ett litet ensk. samt. med Dahl några minuter - jag vet ju inte när det kan bli här näst. xx) - Det har varit ätt strålande väder hela dagen - men täml. kallt. När vi kl.11 bryter upp - är ett mindre norrsken nordväst himmeln. - Jag skriver en stund - men kofar sedan.

xx) Jag gav besked hur han skulle göra om han måste fly o vilka personer på Sv. sidan han skulle söka.

Torgersen på förrättn. tidigt i morgon åt Enontekis hållet (med sin fru). Pigg karl men litet svår att förstå på grund av sin Stavangerskorrning. Samtal i tel. på ty. medan vi sutto hos Dahl båda två tycks tala god Ty. - T. bäst.

En man som blev N.S. (Madsen.? läraren) o alltså fick ha lov att ha radio (man får då undertekna något slags förbindelse att endas ta in no. o Ty. stationer) svarade på till fråga varför han gått in i partiet: "De skjönner - jag har ju vart så vant vid radion min."

x) köpa av Isak

4 april påskafton.

Vi togo i går den bästa lillkammaren i beslag o ha nu egen spis. Alltså kaffe på säng - gröt på säng x) o god vila till 11-tiden. Hilding är en utmärkt kock o mycket påpasslig - kanske den bästa man jag haft med mig efter 1910. - Vi besöka handelsboden - där den medelålders men charmanta handelsfrun säljer torsk åt oss. Där står en stor o grovlång smutsig karl i lappdräkt o tilltalar oss på lapska. Jag svarar på no. för jag ser att han är norrman, men han fortsätter inte. Ful typ. - Vi gå nu söderut genom lappbyn. Här äro mest låga, oansenliga gråa hus, ofta av fjälltyp (kök o förstuga - ev. även kammare /Bild/, men lika ofta av låg pörtetyp. Ibland (sällan) ses ännu torvtak, i ett fall över ett hus med vindskammare, eljest ytterst sällsynt. Jag får ett intryck av dels Skjöldebrands teckningar, dels o än mer av de rysklapska byarna, inklusive Boris Gleb o Kola. Men Kola - som jag alltid tyckte vara en mod kåta - är åtskilligt förnämare än detta samhälle. Kola hade ofta utvändigt målade hus o uppdragna gator - här är allt vildvuxet, den gamla vinterbyn, utslängd på måfå. - Det är inte fullt klar sikt norrut för fotografering så vi gå vidare åt söder i härligt solsken. Närmast åt älven är en serie av särskilt små stugor - här ligga även ett par akjor, tydl. ur bruk (det bekräftas också från alla håll att akjan icke längre brukas som fordon här i Kautokeino (annat än i undantagsfall). En gubbe står o sågar ved. Vi språka med honom - först om de skidbackar vi se på V. älvsidan utför de 2 höga terrasserna. Jo - där åkte ty. i fjol o en hel del stod. Länsmannen klarar det gott. Lapparna? Nej. Jag ber gubben (han talar även no.) ställa sig vid sin stuga (som tycks vara den allra minsta här (se skiss) o jag tar en bild. Han heter Aslak Sivertsen Sieri. "Släkt med Isak"? "Kenler du han"? "Ja". uppe vid Fadresjokka, "Det är min sönn". Vi gå in i stugan o språka en del - jag frågar om kåtor o får höra att bälliekåtan är den vanliga hos fjälllapparna här etc. (se särsk. anteckn.). Vi tala om gamla lappsaker - nej det har han inga. Men han har inte tid att sitta längre. Då vill han ha en krona. Ja - det ska han få. Men samtalet fördärvades

genom det där - så jag bryter upp om en stund. När han tog i hand säger han lite oroligt: "Koss går det med kronan da"? Ja - Hilding har redan halat fram den.

Vi fortsätta genom hela byn o ner på isen o fram mot bron vid Heikkila. Jag tar ett par bilder - sikten norrut har blivit bättre. Vi se vindflaggen o den lilla benacken på åsen i norr. Sedan ytterligare några under vandringen tillbaka. Vi gå upp mot kyrkan, där även ett par bilder tas. (bl.a. "Östermalmsdelen").

Så gå vi över älven till hotellet o hälsa på hos Nilima, som är hemma. I matsalen står dukat bord, så vi tro att vi komma mitt i måltid (kl. är 3), nej det är för gästerna bara. Frun kommer in - det blir kaffe med gott bröd av flera slag. Värden kastar sig genast på politiken o talar om hur Norge lider av de gamla partierna, som hindra utvecklingen även när de äro upplösta. Ja jag kan förstå att kommunisterna kan vara svåra. Nej - det är inte så farligt med dem - de gamla konservativa o venstre etc. är värre. Ja men de kunna väl ändå inte älska ryssen som kommunisterna? Nej det är sant - men de äro farliga på många sätt. NS utgör 10% av befolkningen-- Tio? Är det möjligt? Jo - tio procent - men det är alldeles galet för litet - det måste bli en ändring o.s.v. Vi komma in på kap. Sverige - Finland o han påpekar hur felaktigt Sverige handlat. Ja - men det är dock det enda vi kan göra - för så länge. Sverige är i fred o.s.v. Ja - men vi borde ha sänt (eller sända) Norrbottens reg. - Vad gör ett reg. för nytta, det måste väl vara minst ett par divisioner! Jag talar om vad Sv. gjort för Finl. o att det är något som ingen vet här i landet o.s.v. - Han blir emellertid litet sur - av obekant anledning o drar sig ut i sin butik. Jag ser honom genom två dörrar - han tittar snett tillbaka.

Frun är en trevlig o tjock matgumma, lapska (av Penta-släkten?) o både kaffe o bröd gott. Vi underhandla med henne o inköp av kläder. Hon åtar sig att göra sådana, bara jag skaffar tyg (3,5 m. går åt av det blåa - nästan vilken färgnyans som helst), men dessutom band av olika slag o rött o gult tyg för applikationerna, tråd etc. Det kan fås endast i Sverige o vi tala om hur detta skall ordnas. Hon lovar sätta upp en lista. - Vi få höra att Länsman Öhman (Enontekis) är här o nu sitter o spisar. Jag väntar till han kommer o föreställer mig o vi språka om event. passage genom hans distr. från Östfjället. Han är en mycket sympatisk man - verkar kultiverad o ber oss artig vara välkomna.

Vi ta farväl under uttalad önskan till Nilima att träffas ytterligare, då vi ha åtskilligt att språka om. Vi gå till porten som ligger straxt bakom hotellet. Däremellan träffa vi en ung ty. löjtn. (samma vi mött på isen hit o som hälsat) han står o tar mått på renarna i en rajd, med en egendomlig måttsticka, som liknar en spatserkäpp. Jag går fram o frågar om han är etnograf. intresserad. Jo. Presentation (jag uppfattar icke namnet) o han säger att han är zoolog x)

x) (han var visst veterinär!)

o nu fått tillfälle att göra studie på ett gebiet som alltid heserad honom. Det gäller inget mer o inget mindre än begynnande förstudier till en storstilad undersökning om möjligheter att använda den nordeurop o nordasiat - renen i den eruop. hushållningen. Jag säger att det väl ändå vore viktigare att söka organisera renstamarna in i ett *subarktiskt* trafiksystem o han medger det. Han tycks på min fråga känna de olika rentyperna o säger han en lång utläggning i en fors av ord över en del biologiska frågor, som jag inte klart uppfattar. Han är från Halle o kände Hahne! Jag lyckönskar honom att ha fått här uppe i Norden en vetenskaplig hobby som passar honom o så gå vi vidare. - Posten är redan stängd tyvärr - så vi gå nu tillbaka hem. Hilding hämtar torsken o så laga vi middag. Vi få potatis från Isak Hætta o en god middag.

Jag skriver medan Hilding går till posten (öppen på kvällen) där han bl.a. hör sig för om hur renskjuts ordnas med postföraren Man bör ringa -helst en vecka i förväg - hit. Då tar postmannen med sig extra ren (ar) härifrån till Gargia. Dit går med bil från Alta. I värsta fall kan man ringa senare, men inte senare än 3 dagar före hans färd härifrån, som är onsd. o lördag morgon. - Tyvärr fick jag inte med Rinaldos paket - det kom fram först sen Hilding kom hem.

Kl. 6 ringdes helgemål i en timme. Med den större o nyare klockan (den gamla svenska är för gnöd). Det var en egendomlig ringning ("känning") Började och även då o då med långsamma taltfasta slag - däremellan en sammanhängande nervös ringning (eller hamring?) Det lät underligt ---

Skrivning igen tills det blev tid att gå till Lunds på kaffe. Vi gingo 10 min. för. 9 o voro de första på platsen (huset deras ligger alldeles vid posten). Vi avlämna karameller o cigarrer. Straxt på kommer länsman med *Trotsky* o sedan prästens o vi hade nära ett par timmars pratstund innan kaffet kom på bordet (½ 11). Det blev verkligen ett våldsamt pratande. Vi fick höra om prästens nedkallande i förhör till Alta - om att Pontusecker, som är den ty. "gebietskommissars" representant ("fuldmæktig") kommit hit. Kommissarien sitter i Tromsø - fullmäktigen i Hammerfest. Han är en skickelig man, österrikare, o känner förhållandena gott häruppe, eftersom han låg här som underofficer förra året med det komp. som då var stationerat här. Han är jurist. Vi tala även arkeologi o no. arkeologer o vetenskapsmän - liksom om en del no. politik vintern 1939-40 o mina erfarenheter i Oslo 1939. Likaså erkänna alla den usla hjälp som engelsmännen sände 1940 - över all beskrivning usel - även moralisk. Finnmarksfisket är praktiskt taget borta - i gammal mening. Men det fiskas ju mycket hemma. Fjordfiske alltså. Stora sänkningar av no. skepp på kusten. Vi inbjuda alla på färdmansmiddag i morg. kväll i pr. gården. Det blev sent. Jag väntade att prästfrun skulle bryta upp, men när jag förstod att hon väntade på mig, reste jag mig o det blev allm. uppbrott. Kl. var över 12. Natlig promenad över isen. Kyrkoherden visade boden vari fångarna (15-16 st.) stoppats vid upproret 1852, den ligger tätt vid pr. g. (inom dess stängsel) o backen där "slaget" stog (= mellan manbygn. o lagården). - Kyrkbyn här har omkr. 200 inv. och det torde finnas 50-60 kor (en gårdbrukare har från en upptill 4-5 kor). Några hästar finnes.

Ranor (rana "säger lapp. i grene(s)" säger norrmännen) göras av sjölapparna vid kusten (mest Porsanger) i stående vävstolar.

Övervåningen hos prästens står tom - men är beslaglagt för ty. räkning. Eljest skulle vi fått bo där. Förra våren (o vintern) hade prästen 25 man i inkvartering.

Ännu icke lyckats få renar.

5 april påskdagen.

Vi lågo länge. Det är litet kallt i rummet - men så eldas heller inte det yttre. Jag får chokolad på säng - även gröt (mjölk fr. Isak). Vi bli lagom färdiga för att gå upp till kyrkan dit nu tågar en mängd människor. Det är ett underbart solskensväder. Jag hade gjort upp med prästen igår att få fotografera under gudstjänsten - han ville jag skulle sätta mig i koret - eller eljest på läktaren. Emellertid kommo vi 10 min för sent o kyrkan var full. Så vi fingo med möda plats under läktaren ("galleriet") o straxt framför den uniformerade länsmannen. Det var så gott som bara lappklädda, varav de allra flesta lappar. Några få sportande *damer* o några

"civilklädda" bybor. Ett par ty. soldater stodo vid dörren men försvunno snart. Prästen mässade när vi kommo in o kirkesangeren o menigheten svarade. Icke precis någon vacker sång från någondera parten - men ändå innerligt på något sätt. Men vilken färgprakt. Vi sutto (jte några andra karlar) på kvinnosidan o på manssidan mest karlar men några lappkvinnor. De allra flesta kvinnorna i sina koltar, alla hade de röda mössorna och sidschaletter i de mest underbara färger, skarpt gult, orange-gult, rött och grönt o violett övervägde, men där fanns även blått o vitt. Mönstringen är många sorter, fransar långa o slingrande liksom även nätverk. Ett 10-tal hade yllepläder som lågo stramt om axlarna o långt upp om bakhuvudet (storrutigt mönster, skotskt). Somliga (de flesta) mössor stukade bakåt o utskjutande i den riktningen. Denna typ onekligen mycket karaktäristisk o mest i stil med lapskt väsen. En del hade pälsar o då breda läderbälten lika männens. Besynnerligt så många som voro cendréfärgad eller ändå ljusare i håret. Endast en (äldre) kvinna hade svart hår. Flera hade blå ögon - de mesta dock bruna. Håret på olika sätt (systes ej alltid). Ibland i testar bara, ibland i 2 flätor sammanbundna nedtill. Massor av broscher o ringar. Männen voro de allra flesta i pälsar o hade sina breda vackra, mest svarta läderbälten med hålslag vari vita benringar. En hade en svart halvmånformig läderväska i rem över axeln - tobaks väska (för pipa etc), ornerad på samma sätt. Pälsarna ofta vita med täta *tesar* över axelpartierna. Många hade silkesschaletter löst knutna - snibben över ryggen. Ofta låg schaletten under den styva raka höga kragen o stack bara fram i en kokett bula i halsen. Männens koltar (somliga gingo ju utan päls) äro fantastiskt utstyrda. Jfr fotos. o kragarna höjd lika fantastisk. Det blev smockfullt - det stod väl ett 30-tal bak i gången - några gingo fram o sutto på golvet. Sitt platser funnos för c:a 200 - men då sutto vi mycket trångt (7 i varje bänk, som var gjord för 5). Ett par flickor vi kände från Galanito stodo bredvid oss. Framme under predikstolen var en stol o där satt en medelålders lappkvinna (lärarinna) som tjänstgjorde som tolk. Efter mässandet o en del salmer kom prästen upp i den lilla låga predikstolen. Det blev en egendomlig predikan. Icke tolkningen, fastän den var intressant. Det lilla kvinnet skötte sig med absolut säkerhet, trots att hon icke hade någon kopia av predikan, ej ens sett den, för prästen hade bara några punkter antecknade hörde jag sedan. Utanför innehållet, som tack vare tolkningen, trängde in desto säkrare. Inte var det precis vad man väntat av en påskpredikan, det var ganska mycket om synd o fördärv - egentligen allt för mycket även under nuvarande förhållanden. Men det var det ständiga tangerandet av det aktuella - av undertryckelsen o ofriheten. Han underströk den ofrihet judarna hade under romarna. D.v.s. det sades icke att det var en jämförelse naturligtvis (det hade ju också haltat i andra avseenden, särskilt vid påsk), men alla kände ju parallellen i alla fall. Den där Madsen (den *förtrillande* skolläraren, som gått in i NS o nu hade en del att säga till om) satt o hörde på. Nya prästen satt orörlig o lämnade icke med ögonen sin man, vars röst ibland sjönk så långt att jag knappt kunde höra den, men ibland steg i full kraft o med näven i bordet mitt under predikan bröt han av o sade: Jag må avbryte, men den handen må *md* med en gang. Vis ikke kommer nedkommande att på o legge en dags *anulkt*". Orden översattes. En stor brun hund svansat frame i gången. Efter en stunds tystnad kom en karl ut ur en av bänkarna o tog hunden o drog ut honom. Prästen stod tyst några sekunder o forsatte sedan. Han ville icke gå in på detaljer rörande det tvång som nu låg över sinnena - o ville icke riskera att stå här för sista gången i dag men han ville beröra några saker --- Jag hörde egentligen mindre på den logiska sammanhållningen av talet än på tonfallen o här syftseningarna o undrade mycket på hur han vågade o om det stod präster på samma sätt nu idag runt om i Norge med liknande tongångar. Jag ämnade omedelbart efter högmässan be att få denna predikan för att rädda den över till Sverige. - Så kom salmsång igen. Klockaren

satt där framme i koret vid sin lilla orgel o tog upp med sin skarpa finnmarksröst. Bakom honom o fjantade den la. kirketjeneren. Flera lappar togo sången som *amore*. Särskilt en yngre lapp som stod upprätt vid en vägg. Men han var samtidigt skådespelare o posör. - Till sist 3 gånger 3 slag i kyrkklockan o utgångssalm. Vi gingo ut i det härliga solskenet, där jag fröjdades åt den häpnadsväckande färgglädjen över de utströmmande lapparna. Jag tog några färg bilder, tyvärr för få. Vi antastade en Kararjokkelapp ang. skjuts. men han hade bara 6 renar o stor packning själv. Så kom prästen o jag som komplimenterade honom ("ni är en modig man, präst") Det visade sig att han hade bara en liten lapp med några håll punkter på - resten tog han direkt ur huvudet. Men han skulle ge mig en avskrift av lappen. Så bad jag få se kyrkan o vi gingo in igen. Jag tog en foto av altaruppsatsen - vi sågo in i sackristian etc. Men det finns över huvudtaget föga märkligt i denna kyrka. (Jfr tidigare notis). Fönsterna i skeppet ha vidgats. Takspån (enl. Svensk sed) på skeppet men annan sort på övriga delar. Obs. ritning av kyrkan fanns i skristian, bör lätt kunna fås i Tromsö på biskopskontoret (?).

Så gingo vi ner från den nu tömda backen ovi gingo hem. Jag skrev o Hild, skidade med flickorna till Keskitalo med order att göra etnografa iakttagelser o höra om skjutsrennar. Efter någon timme gick jag till prästgården för att studera Kaldsboken. Fick låna den o såg på en del äldre böcker (sv. postilla o några andra sv. böcker). Vi gingo igenom hans fotosamling, mycket intresant o stor samling - delvis köpt. Så kom förstås kaffe ofrun eft. en stund även Hilding, som tydl. hade gott väderkorn. Samma goda slags kaka som förr - men ny. Vi talade om lappdräkter o fingo bese prästfolkets förråd - verkligt goda brukssaker. De vita *lerkorna* voro en nyhet (äro ju endast för män - men prästfrun har sin i alla fall). Prästen lova att vara mellan hand vid inköp - ev. helt förmedla sådana.

Supningen bl. lapp. har tilltagit. Vi talade om detta på gr. av att Hilding träfat en lapp ovanför Heikkila i dag, som icke var ovillig att köra oss vidare, men som frågat - "har de snaps med"? Det är ty. som orsaka detta. De sälja sprit o lämnar ut sprit till lapp. när de komma ner på internatet. De tala om vissa närgångheter som damerna varit utsatta för förra året. --- Vi gingo hem kl 6 o intog en lätt middag (lunchen hade ju överhoppats - fastän jag tog några smörgåsar o H. fick kaffe i Keskitalo). Endast stekt gröt (med myck. margarin). Kl 7 sändes Hild. iväg till pr.g. med alla ingredienser till vägfarare middagen (brunaböner o fläsk - vacuumtorkat - smör, hårtbröd, sardiner té och kakor, apelsinmarmelad socker). Jag skrev till 8. då gick jag, lastad med cigarrer o cigaretter. -- När jag kom var allt färdigt. Ett trevligt middags bord dukat, vartill prästfrun trots - troligen lama - protester fr. Hilding bidragit med rentunga mjukt bröd, rödbetor). En fröken Ellila från länsmansgården kom med återbud från Dahl. Hade för mycket att bestyra. Lund kom, men frun icke, lillungen har tröttat ut henne. Nå - desto bättre rakte maten o en mängd blev över.

Mest av allt slog visst brödet an. Gästerna fick som de ville med ordningen av rätterna, altså började chokolad o smörgås o med brunaböner fläsk bredvid - marmelad o chokolad även sedan, men också bredvid bönorna på tallriken (ja, inte till bönorna förstås!). Så drog vi oss in i salongen, där rökverket gouterades under ett animerat samtal, som varade till över kl.1. Tydligen ha no. accepterat oss med hull o hår. vi talade mycket öppenhjärtigt .T. ex om Finland. Det visar sig att det uppstått en helt annan uppfattning om Finl. här, även när det gäller vinter kriget. Eller kanske snarare en stark misstanke. Alltså att Ryssl. verkligen hade eller kunde ha berättigade skäl att börja kriget 1939 därför att de kanske visste att Tyskl. förberedde något i Finland, elller som det nu sades" att Ryssl.verkl. var hotat av Finland." Jag slog ner på detta så hårt jag kunde o visade hur meningslöst o grundlöst ett sådanttal var. Men jag är inte säker på att jag lyckades. Däremot absolut icke när det gällde det nuvarande

kriget. Man påpekade att redan straxt efter kopitalationen i Norge i juni 1940 stora mängder av krigsförnödenheter o folk gingo genom Nord Norge österut o måste ha placerats i Finland. Jag trodde inte att detta skett förrän febr. - tidgast jan. 1941, men hade ju inga bevis. Vi voro eniga om att Ty. sått bakom att det blev fred mars 40. Men heller inte mer. En sak kanske ändå jag kunde ta bort, den uppfattningen att Finl. var ockuperat av Ty, (den uppfattningen hade ju också den ty. veterinären haft, som rest upp genom Finl. o måst vända i Rovaniemi, för så långt var Finl. ockuperat men inte längre)

x) naturligtvis även för att få bättre tillförsel till folket - efter som förbindelserana så svåra här nord.

"Lika gärna ry.som ty." var uppfattningen - men jag tror inte den sitter långt inne. Emellertid lever kvar - liksom hos Astrup) en stark känsla adl.ett starkt minne var den färska arrogansen, aggressiviteten o propagandan i Östfinmarken under gångna år. Någon verklig kärlek finns inte mellan folken under sådana omständigheter - allra minst under nuvar.tryck o nuvarande ängslan att ty. ska ge fi. belöning för sitt välförhållande. - Emellertid fanns också ett starkt förakt indignation med den eng.hjälpen 1940. De no lasttrupper - materiellt o moraliskt. "Det hade varit bättre om de icke kommit alls." Deras skuld att städerna förstördes. - Men tillräckl.finns kvar av förbittr. mot ty. eller rättare sagt hat. De ry. krigsfång. - man känner endast till c.500. som varit i Alta (där av 300 dött av sjukdom etc.). Dessa ha behandlats ytterst illa. Där nere hade en gång en man bundits md en stock naken till midjan i sträng kyla tills ty. uppmärksam gjordes på att det dock har människor de hade att göra med. De trodde icke att det fanns några andra fångläger i Finnmarken. Trupp. ha dragits bort i storutsträckning. Staben tidigare i Skoganvarre - nu i Harstad. Söder om Narvik ligga 40 t. man saml, man tror mot Sverige (jag medgav att så kunde vara, men endast som motvikt mot våra konscentrationer på gränsen. ^{x)} Det hade varit stark oro vid evakueringen o en mängd mystiska uttalanden

^{x)} 1941

måste tydas som om det nu ^{x)} kunde gälla Sverige, menade man. Jag förklarade att om detta hade man inte en aning i Sverige o jag trodde inte att där fanns någon oro alls eller grund till oro. Stora förluster av båtar, små o stora, tusentals man ha omkommit vid transporter - t. ex. runt Loppa. Folket (ty. soldater) ha gråtit av skräck vid embarkeringen. Lokalskeppen få gå sina turer en vecka - två veckor. Plötsligt tas ammunition eller soldater ombord o fartyget får ny destination. Lyckas det - så blir fartyget med största säkerhet sänkt nästa tur - även om den nu igen är helt oskyldig. "Då tycks det vara god förbindelse mellan land o engelsmännen"? frågar jag. Prästen ser på mig o nickar kraftigt. No. sjöfolk som följt någon turbåt t. Hammerfest o svurit på att icke göra om en sådan färd genom minbälten o annat - ha på kajen mötts av ty. militär, som tvingat dem ombord igen. U-båtar ha sänkt ett fartyg bara ett par 100 m. från kajen i Hammerfest - ha förföljt fartyg ända in i Kvalsund o långt in i Alta.

I Karasjokk ha en del bar. rivits (ha haft badrum) badkaren stå nu blottade på backen. I Gargia hade ett tjeck. arbetskomp. arbetat (Arb. Dienst). De hade uttalat sig att bara dessa tunnlar (snö-) kunde tjäna till att fördriva ty. o så gjorde så många som helst. Vägarbetena icke fullföljda - förmodl. materialbrist - o att material icke kommer fram på grund av sänkningar. Sålunda bron vid Karasjokk. Ej heller ha de stora arbetarmassorna icke

satts in. Kanske samma skäl? Barr hade varit oförsiktig en gång inför en ty. läkare som var inkvarterad hos honom o som i sin tur yttrat sig mycket fritt om förhåll. i Ty. o om Hitler. Barr hade sagt att führern var en djävul. Vips hade läkaren anmält honom (efter att dock först ha avnjutit hela e.m., middagen etc. i prästfolkets sällskap utan att på något sätt markera sitt misshag) o pr. kallades ner till B. på förhör, som blev mycket kraftigt. Ty. hade yttrat att egentl. borde han str. skj. ner honom. Han hade i Ty. (?) ordnat det så med tre tusen intellektuella - - Han kom dock ingen vart o pr. fick återvända, men fick åtskill. tel. samtal sedan med frågor. - De berättade om en nyårsfest hos Dahl, som inbjudit sina no. vänner. Plötsl. slås dörrarna upp o ett antal berusade off. tränger sig in i sällskapet o stannar kvar där. Det blir sånger av olika slag men de no. bryta så småningom upp. även värden.

En av ty. (off. ? läk.?) hade varit ytt. närgången mot D^s söta fru - även mot de andra få damerna här som till slut inte besvarade ty.^s hälsning. Pr. frun fick en varning av en att om hon framfärdade skulle hon förhöras. Men hon fortsatte. Det var en förolämpning att inte besvara en hälsning. Men där fanns tillräckl. orsaker. En gång - troligen på grund av bevisade klagomål - kom ett förbud mot umgänge mellan ty. o civilbefolkn. o man drog en lättnadens suck att slippa ha dem hängande dag ut o dag in i sina rum, lyssnande på radion (då ännu tillåtna), slående på *pioniererna* etc. Men bara några dar efter kommo ty. o sade att det där behöver inte gälla för Er o.s.v. o till slut även bataljonsorder etc. - - Mellan österrikare o tyskar syntes ständigt att det var mycket spänt. De förra anklaga de senare för att spara sig själva o skicka fram österik. i eldlinjen, så i Frankr., i Polen etc. Här i Finnmarken har det nästan gått till handgripligheter. En underofficer (österrik.) Massamo som sagt att 99 % i Österrike var emot Anschluss anklagades o fick 4 års tukthus - men fick i st. välja ostfronten. En annan hade tillfrågats av en norrman hur det gick med kriget. "Svårt att säga, men man ser vart hän det pekar". "Hur då?". "Vi förlora. Men det blir inte i år. Men nästa år." -

Lund berättade en hel del fr. sin ungdom. Hans far var fyrmästare (-vaktare?), först vid Kjölsnes vid Berlevåg, sen vid Hornøya, sen vid Bugöfjord (?). Han visste en hel del om sägnerna från Kjölsnes, men trodde icke det var mer än Am. Helland meddelar. När han var omkr. 10 år (torde alltså ha varit omkr. 1910) var han med sin far, då denna försökte dräpa en valross, som gått upp på land. Fadern hade bara en hagelbössa (för sjöfågeljakt) o valrossen kom förstås undan, om också skadad. Intressant för förekomsten av valross så sent. -

Kvällen avslutades med skämt. Kl. var 1 o jag bad att få summera resultatet av förhandlingarna så att alla i alla händelser voro eniga om att Sver. o Norge skulle leva i fred. Hur det nu skulle gå. Men understödde att Ryssl. borde helst smulas sönder h. o. h. Detta hade ingen något emot, bara nu även tyskarna fingo sitt.

Jag lånade hem Kaldsboken, som jag tagit med mig igen - o låg o läste den till kl. 3 på morgonen

(Från bak i boken)

Fotos

I

30/3   Karesuando
2 Emil o Hilma Grape + sonen 5 m. sol. 1/50   4,5
3"   "   3"   "   "   "
4 la. ålder. hemmet   ~   "   1/100   "
    (Viktoria hemmet)
5 2 gamla "aiffa"   ~   "   "   "
6 utsikt över kyrkbyns centrum   "   "   "
    (kyrkan + pr. gårds tak)

31/3

7 möte med Kautokeinolapp mellan Karesuando o Syväjärvi
    (nära Karesuando)

    vår rajd synlig   ~   sol   1/100   4,5
8 d^o   d^o   ~   "   "   "

9 d^o hans 2 sista renslädar

    alla lastade med horn   ~   "   "   "

10   Hilding med död räv

    nära Syväjärvi   ~   "   "   "

11   Syväjärvi   utsikt mot norra gården i förgrunden tv. gammalt pörte.(nu bod),
    sedan bod för renlav däremellan bastu, längre bort 2 höställningar o längst bort den lilla
    gården

12   mot gården, där vi voro. T.v. ~   "   1/40   "
    gamla pörtet, t. hög. 2 gamla bodar

31/3

I en liten nu torrlagd tjärn, "Kâto lanto" omkr. 1 km. västerut från Syväjärvi anträffade vid
torrlängningen anträffades en hel del tvärstammar (tall o furor) o en släde (en slädbotten),
som togs tillvara av länsman Ilmari Ithonen. Myren, som ligger nära en liten sjö Järrämajärvi)
torrlades för att man skulle komma åt furorna. Här växer i trakten inga furor.

I

1/4

13   Vid sjön NÖ om Syväjärvi. Fiskeplats med kåta (klykstångs.) och sjöbod
    (långsträckt med 3 åsar) o notställning. 1/100   sol   4,5
    kl. 9 c:a. Taget från isen.

14   ibid. Kåtan (med Hilding)   1/60?   "   "

15   "   sjöbodkåtan från samma punkt   "   "   "

16   En timme längre bort, vägen (spåret) rusar uppåt en backe. 1/200 sol. Taget
    under fart

17   Vy tillbaka från samma backes krön   1/100   sol

18   ibid. ripsnara översnöad 1/40   sol   c. 3m.

19 " d^o tillrättad c. 5 m. 1/40
20 Bicceoavvie Renskötarkåtan på toppen 1/200 under fart - kl. 1-½ 2 mulet
21 d^o d^o fr. nära håll med Isak Aslaksen hämtar skidorna 1/60? mulet
22 En halv timme senare (fr. Vulinatvaivvie (?)) vy mot NÖ (NNO) 1/100 ej riktigt klart

I

23 farost avce kati (Nila Aslaksson Sieri) kl. 5 kåtan (Nila Aslaksen Sieri) fr. S. (skugga) ej fullt klart. 1/60 -

24 d^o d^o fr. V. 1/60 -

25 d^o laven. (ett stycke av kåtan syns
d^o d^o

2/4 Galanito

26 utsikt över en del av boplatsen fr. vår stuga
1/100 kl. ½ 8 (sv. tid) sol

27 d^o fr. annan punkt (slaktbacken bakom huset) d^o d^o

28 d^o mot söder (3 rensläddar med hö) d^o d^o

29 d^o mot norr o älven d^o d^o

30 bortersta gården (5 min. väg åt V.) utsikt över inägan + boplatsen o åbrinken
1/60? sol kl. 8¹⁵

31 ibid. den gamla parstugan (d.v. av timmer med kropås o 2 sidoåsar, fria tväråsar) den högra bygd som pörte men med torvklädsel á la gamme, tydl. undantagsboning) har bara plåtrör (båda stugorna) alltså järnspisar.
1/60 kl. 8³⁰ sol.

Färgfilm Galanito 1/4

1/4 1. Pigan hos sömmerskan (Anni Matties ?) i hälgdagsstass (utom benen) c. 4,5 m. sol 1/40 kl. 8

2. d^o d^o fr. sidan d^o d^o

3. d^o d^o (c. 1.25 m.) med 2 valpar d^o d^o

4. d^o Inka Susanna med sin minsta i vaggan + de andra lapp.

(vardagsdräkten) 1/40 - kl. 10³⁰ sol

3/4 5. Koutokeino Lappklädd Altenbor på färd till Borekop (fylkesagronom Finn (Nielsen o disp. Jens Thomassen med fruar) 1/40 c:a 8 m. matt sol kl. 1

6. d^o fylkesagr. Nielsen med lappdräkt o samojedbenskydd 1/40 d^o d^o

4/4 7. ib. Kyrkan från SÖ. 1/40 sol(dis) kl. 1

8 " Selad ren med körrissla nedanför länsmansgården 1/40 sol kl. 1¹⁵

5/4 9 " Kyrkfolk efter predikan 1/40 ½ 1 sol

10 " " " " "

11 " " " " "

12 " " " " "

6/4 13 " andag påsk, kvinnosidn fr. läkt. 1/20? icke klar sol kl. 11

? 14 " " manssidan " " "

15 " " " (liten unge hos föräldrar) " "

(lämnad öppen ??)

Vanlig film

I:32 (Galanito) samma Bortersta gården. Pumpställning + brunnshus av klykstångstyp. Ingång på baksidan (ur bildens synpunkt). Brunnshålet helt nära närmaste vägg)

1/60? sol 8³⁰

33 Galanito (vår värdinnas gård) gammal kälke snett fr. sidan 1/40 4 m. sol (mot vägg)

34 " d^o d^o underifrån (mot vägg)

35 " d^o d^o uppifrån (mot vägg)

36 " d^o d^o liggande på marken.

(alla 1/40)

37 " utsikt fr. backen = 26 1/100 kl. 10¹⁵ sol

38 " Slaktbacken fr. S. " "

39 " vy av byn. I förgrunden 2 bågstänger till kåta 1/100 - -

II 1. " Ett lapp-par på bron 1/100 -

2. " Hela lappscocken (Inka Susanna Nilsson Loissi = vår värdinna) 1/100

3. " några hundra met. ner för älven (på färd till Kautokeino) under fart

1/200 sol ½ 11.

4. Koutokeino, vy mot norr 1/100 kl. 3 sol

Galanito, kälken.

2 precis liknande medar, skidformade utan ränna. Lika i båda ändar (en smula profilerade), lika brättade. Tre par ståndare alla /bild/-formade, nedsänkta i hål som ej gå genom meden. Över partiet likaså intappat i det smala tvärträet. På sidorna av ståndaren från sidorna genomgående hål

/bilder/ medens tjockl. c. 2 cm., medens hela längd c. 1,75 m, skaklerna bara en rest kvar på ena sidan, övre längdtrycket sj fullt så starkt böjt

1/4 Favresjokk, Nila Aslaksens kåta.

/bild/ c. 7 m. lång, 6 m. bred fint o tätt björkris på golvet skaften mot dörren. Arne med en högre stenrad tvärs mot dörren o en liknande mitt emot. Långa vedstycken tvärs över dessa med finare emellan, ris höggs enkom för att läggas där o få hastig värme.

Bjällie-kåta med vackra, fint täljda stänger, av vilka de 2 vid dörren o mitt emot voro grenade som en gaffel med mycket långa klor. Tvärstången vilade i ett av hålen i bjälljok. En reservtvärstång låg tätt intill, men låg icke i x) klyka xx). Järnkedja av vanligt slag. Rökhålet runt, vackert jämnt runt, och alla stängerna nådde dit och i de flesta fall förbi. Antalet stänger som på skissen. Bjällieok hade två hål o voro krökta så: /bild/ o stodo som vanligt skevt, alltså med åtskilligt större bredd upptill. En tvärstång över varje par omkr. vid brösthöjd. - Hundarna sprungo genom dörren eller ut på sidan (vid pilen). Kåtans ingång mot ån (alltså åt väster).

x) hål eller i

xx) utan ovanpå bjälljok

2/4 Galanito. Två bjälljok synes på en foto (3/4). De ha bara ett hål i överändan.

Vanlig film II:

5. Koutokeino. vy mot norr (mot internatskolan) 1/200 sol kl.3

- 4/4 6. ib. Aslak Sivertsen Sieri utanför sin pörte 1/60 c. 10 m. (dis) kl. ½ 12
 7. " Koutokeinoälven mot norr från isen straxt nedanför bron till Heikkila 1/100
 kl. 12 (dis)
 8. " bron o gården vid bron (till Heikkila) från isen i NV. Jordgamme (lagård)
 m.m. 1/100 12 dis
 9. " vy av lappbyns norra del från åbredden i ----(kyrkan icke synlig, men åsen i
 norr) 1/100 soldis - 12¹⁵
 10. " d^o mellersta del fr. söder 1/100 d^o d^o
 11. " d^o d^o d^o (de små gårdarna vid själva åbredden - Aslaks hus först) 1/100
 d^o d^o
 12. vy över lappbyn (större delen synlig) från kyrkogårdsgrinden 1/100 soldis
 13. " länsmansgården (+ hotellet bakom med en renrajd (8renar) framför 1/100
 d^o d^o (Obs. fängelset bör synas t.h. om länsm. gården)
 14. " vy av prästgården o Johan Hættas gård med fjällstuen (ibakgr. internatet)
 1/100 d^o d^o
 15. " vy
- 5/4 16 " Kyrkans altaruppsats 1/40 kl. ½ 1 sol (svensk altartavla o ljusstake)
- 17 " Kyrkan sedd fr. pr. gården 1/100 -sol kl. ½ 4.

Koutokeino 4/4

Gubben Aslak Sievertsen Sieri's stuga (bygd av grannen) jfr. foto

/bild/

renvogter-koje på fjället (klykstångs-) kallas på la. (o. fi.?) läv(v)o som familje kåta alltid
 "Bällie gåattie, vilken någon gång kan användas även som renvaktarkåta uppe på fjället.
 Duken då gärna av räna i Dyr? " Vad gör det? Renen betalar"
 Nå torvkåtan - har den också bällie? Jo ibland - men här uppe icke vanligt med torvkåta (-
 gamme).

- Färgfilm 6/4 andag påsk Kautokeino De samlade barnamödrarna
 (= 15?) 16 kring prästen 1/20 kl. 2 icke klar sol.
 17 " kyrkfolk framf. kyrkan (efter gudstjänsten 1/40 kl.2 icke sol (snö)
 18 " " "
 19 " " "

- 7/4 20 " bröllopspar utanför K:an (snö) kl. ½ 4 efter vigseln
 21 " " (nytt) " " 4
 22 " bröllopsfolk (gäster etc.) " " "

9/4 23 mellan Kautok. o Miron Möte på älven, vår lapp (Michel Isak Mattissen Spein
 Åskall) o den mötande) ? - - kl. 1 c:a sol

- 10/4 24 På Lappojavvre Michel en face 1/30 sol kl. 12
 25 " " profil 1/40? " "

26	"	"	från ryggen "	"
27	"	"	nära håll "	"
28	"	"	plus min ren "	"

Film II:

18 Kautokeino - gudstjänsten - kvinnor etc. som tagit plats vid altarrundan 1/20?
kl. 1, icke sol
19 " "offringen" (runt altare etc.) 1/20 " "
20 " " " 1/40 " "
21 " " " 1/60 " "
22 " barnamödrarna kring prästen 1/40? " "

7/4 23 " bröllopskara på uppväg t. k:an 1/40? snö, kl. 3
24 " det antågande o ankommande brudföljet " "
25 " " " " "
26 " brudparet eft. vigseln " 4
27 " brudfölje utanf. kyrkan " "
28 " brudparet (telex p.)
29 " "hirden" från Alta " "
30 " hästsläde med brölloppsgäster i kyrkbacken " "
31 " brölloppsföljet tågar ner mot bröll. gården " "
9/4 32 " kyrkans gamla kista (fr. svensk tiden) 3m. kl. 11³⁰ 1/40??

33 (Efter Miron) Utsikt över Ynolggamasjaur under färd
(våra renar i förgr. min närmast) 1/200 kl. 5
34 Hemmajavvre, väståndan, boplatsen med parstugan (ytterst liten) o sommar
kåtan (= en bällie goattie), på vintern använd för renmossa 1/40 sol ½ 6 (sv. tid)

II

35 10/4. Lappolnobhal - får på bete (mossa) kl. 11 icke sol
36 " renarna vänta (+ fjällstuga d^o d^o
37 " Hild. + Michel + oppsitteren o inga andra lappar d^o d^o
38 x)
39 Garkkolusbbal - kokgamme (för ladugården?) med hörnstolppar sol (??) kl.4

=====

Mjölkning ännu vanlig hos flyttsamerna men på tillbak. gång. Mest ännu i västfjället. Men även i Östfjället har varje familj sin renmjölk o ost till husbehov (Jan Harr) 7. 4.

Bällie-kåtan vanlig hos flyttsamer - renvacktar (gjeit-) kåtan är dock klykstängs kåta en torv kåta med bellie uppe vid gränsen mot Enontekis (Sitsajaure??) xx)
(J. Harr 7-4.)

x) 38 Lappojavvre Vy in mot viken där vägen går ralt åt öster uppöver backarna 1/100 c:a kl.1

xx) dit går tel. stoppar där

Denna bok är av skriven på Stiftelsen Bygdeå Databas av Lennart Forsberg, och var klar dec. 1996. Vissa ord var svåra att tyda så dessa har vi gjort kursiva.